

Pagina 1
Normen geneeskundig adviseur

Pagina 5
Verjaring en de WAM

Pagina 10
Woningaanpassing: Wmo/
aansprakelijke derde

Pagina 112
Relativiteitsvereiste en
aansprakelijkheid

Pagina 16
Exoneratie

Pagina 21
1e Leergang MzL afgerond

Oktober 2007

De normen die gelden voor een geneeskundig adviseur in particuliere verzekeringszaken

CTG 19 juli 2007 2006/026

Inleiding

Op 19 juli 2007 heeft het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg een beslissing gegeven over het handelen van een medisch adviseur in een particuliere verzekeringszaak. Deze beslissing is interessant voor de positie van de medisch adviseur - de benamingen 'medisch adviseur' en 'geneeskundig adviseur' worden dikwijls door elkaar gebruikt en er is in dit geval geen onderscheid - en daarmee ook voor de letselschadepraktijk.

Terwijl voorheen nog wel eens onduidelijkheid bestond over de professionele normen die voor een geneeskundig adviseur in particuliere verzekeringszaken golden, lijkt daarin meer opheldering te zijn gegeven, waarbij onderkend is dat de geneeskundig adviseur in particuliere verzekeringszaken een andere positie inneemt dan de sociale verzekeringsgeneeskundige en de bedrijfsarts.

Feiten

Mevrouw A was op 16 januari 1999, terwijl zij zich bevond in een stilstaande auto, van achteren aangereden door een personenauto. Mevrouw A diende een schadevordering in bij de WAM-verzekeraar van de personenauto, stellende dat zij door het ongeval een postwhiplashsyndroom had opgelopen, waardoor zij zowel in haar privé-leven als in haar werk ernstige beperkingen ondervond. De verzekeraar had medisch adviseur B verzocht om haar over het beweerde letsel van mevrouw A te adviseren. Ter uitvoering van dat verzoek had de medisch adviseur een aantal memo's aan de

Mevrouw mr. J. Meyst-
Michels
Van Benthem & Keulen
Advocaten

verzekeraar gezonden, waarvan de laatste en meest uitgebreide dateerde van 4 juli 2002. In dat advies had de medisch adviseur tot uitdrukking gebracht dat de klachten van mevrouw A niet uit het ongeval verklaard konden worden bij gebrek aan aantoonbare afwijkingen of een logische verklaring. Medisch onderzoek had nimmer een afwijking laten zien en er is ook geen adequate medische literatuur voor handen op basis waarvan het causale verband kan worden aangenomen.

Voor het aannemen van beperkingen was volgens de medisch adviseur evenmin plaats. Hij zag geen ongevalsgevolgen opgetreden langer dan die voorkomen uit een tijd spierpijn. In zijn advies vermeldde de medisch advi-

>

Bestuur

In de vacature ontstaan doordat drs. H. H. Roozen RA zich terug heeft getrokken, heeft het Sectorbestuur Schadeverzekering in zijn vergadering van 31 augustus 2007

E. J. M. de Cooker - Directeur Verzekeringscentrum Automotive & Transport van Delta Lloyd - benoemd.

Raad van Advies

In de vacature ontstaan door het vertrek van mevrouw mr. M. W. Sempel heeft het Bestuur in zijn vergadering van 19 september 2007 mr. A. J. van Iwaarden (v/h Univé) benoemd. Van Iwaarden

is per 1 september 2007 als Manager Achmea Diensten in dienst getreden van Achmea Claims Center. Wij zijn blij dat zijn expertise en inzet voor de raad behouden blijft.

In de vacature ontstaan door het vertrek van Van Iwaarden heeft het Bestuur in zijn vergadering van 19 september 2007 G. Strijker - Team Manager Personenschade van Univé - benoemd.

In de vacature ontstaan door het vertrek van mevrouw drs. P. de Veld van Nationale-Nederlanden heeft het Bestuur in zijn vergadering van 19 september 2007 haar opvolger als Manager Letselschade, F. N. A. Toussaint, benoemd.

vervolg van pagina 1

seur ook dat de klachten van mevrouw A algemeen in de bevolking voorkomen en dat het niet verbaast dat de verzekeringsgeneeskundige sector weinig adequaat te werk gaat voor wat betreft bijvoorbeeld diagnostiek, begeleiding en het vaststellen van beperkingen.

Ten slotte schreef de medisch adviseur dat voor de bekende 'neurologische expertise' zijns inziens geen plaats was omdat immers al bekend was dat er geen neurologisch probleem speelde en op basis van de voor handen zijnde stukken al op te maken was dat mevrouw A niet voldeed aan de zogenaamde whiplashcriteria van de Nederlandse Vereniging van Neurologen (NVvN). Hij voegde daar nog aan toe dat in dat geval eerst gezorgd moet worden voor feitelijke medische gegevens, niet alleen over vermeende ongevalsgevolgen, maar liefst ook informatie over de leef- en arbeidsomstandigheden van betrokkene.

Regionaal Tuchtcollege

Mevrouw A heeft naar aanleiding van dat advies dat zij via haar advocaat desgevraagd van de verzekeraar toegezonden had gekregen een klacht ingediend bij het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg (RTG) te Amsterdam.

De klacht was tweeledig:

1. De medisch adviseur had in strijd gehandeld met de Beroepscode voor geneeskundig adviseurs werkzaam in particuliere verzekeringszaken door op onzorgvuldige en vooringenomen wijze aan de verzekeraar te adviseren;
2. De medisch adviseur had geweigerd mee te werken aan een geneeskundige expertise door een onafhankelijke derde waardoor de procedure met betrekking tot de schadetoe wijzing geheel stil was komen te liggen.

Het RTG heeft onder andere overwogen dat vast staat dat de Beroepscode voor geneeskundig adviseurs werkzaam in de particuliere sector in de onderhavige casus van toepas-

sing was op het handelen van de medisch adviseur. Ook de medisch adviseur had onderschreven dat deze Beroepscode voor hem gold.

Het RTG oordeelde dat de medisch adviseur zich terecht toetsbaar had opgesteld door zijn advies ter beschikking te stellen aan klaagster en haar gemachtigde en dat lag ook in de lijn van artikel 15 van de Beroepscode, volgens welke de geneeskundig adviseur dient te handelen overeenkomstig de in het medisch beroep algemeen aanvaarde gedragsregels.

Vervolgens gaf het RTG aan waaraan het advies van de medisch adviseur diende te voldoen: *"In het advies dient op een overzichtelijke en consistente wijze uiteengezet te worden op welke gronden de conclusie steunt. Voorts dienen de in die uiteenzetting genoemde gronden op hun beurt voldoende steun te vinden in feiten, omstandigheden en bevindingen, vermeld in het advies en dient de conclusie die uit bedoelde gronden wordt getrokken te rechtvaardigen te zijn. Ook in het geval dat de medisch adviseur advies uitbrengt op verzoek van één van de partijen in een geschil, dient het advies controleerbaar en objectief te zijn."*

Volgens het RTG kon het advies van de medisch adviseur de toets aan de daarvoor gegeven normen niet doorstaan. De medisch adviseur had niet alleen zijn mening gegeven over de gezondheidstoestand van klaagster, hij had ook zijn advies doorspekt met opmerkingen van algemene aard en strekking over de diagnose whiplash en de behandeling daarvan. Het RTG voegde daar nog aan toe dat, indien aan de medisch adviseur door de verzekeraar wordt gevraagd om een advies op te stellen dat is bedoeld om de positie van een verzekeraar in een geschil te ondersteunen, uit het advies duidelijk dient te blijken welke positie de medisch adviseur op dat moment inneemt en hij dient deze visie gescheiden in het advies te vermelden.

Het eerste klachtonderdeel werd door het RTG gegrond

verklaard en de medisch adviseur kreeg een waarschuwing opgelegd. Het tweede klachtonderdeel werd ongegrond verklaard.

Beroepsgronden

Van de beslissing van het RTG is de medisch adviseur in hoger beroep gegaan. Naar zijn oordeel had het RTG niet alleen verkeerde normen gehanteerd, bovendien was gebleken dat het RTG kennelijk niet begrepen had dat de positie van een geneeskundig adviseur in particuliere verzekeringszaken een andere is dan die van een geneeskundig adviseur in sociale verzekeringszaken, een bedrijfsarts, een expertiserende arts of een medisch deskundige die op verzoek van een rechtbank of van partijen een rapport uitbrengt. Dat een medisch adviseur in zijn advies aan de verzekeraar moet vermelden welke positie hij op dat moment inneemt, illustreerde de onbekendheid van het medisch tuchtcollege met de letselschadepraktijk en de rol die de medisch adviseurs van beide partijen (verzekeraar en slachtoffer) innemen.

In het RTG dat de beslissing had genomen ontbrak het helaas aan een geneeskundig adviseur in de particuliere sector. Dit gold overigens ook voor het Centraal Tuchtcollege.

De omstandigheid, dat een afschrift van het medisch advies op verzoek aan de belangenbehartiger van mevrouw A was gezonden, vloeide niet voort uit de Beroepscode zelf maar uit de NPP-richtlijnen ten aanzien van het medisch traject na verkeersongevallen. Volgens artikel 3 van deze aanbeveling dienen de medische adviezen waar belangenbehartigers en schadebehandelaars zich ten opzichte van elkaar op beroepen op schrift gesteld te zijn en dient een afschrift beschikbaar te zijn voor elkaar. De medisch adviseur heeft in dat verband betoogd dat het beschikbaar stellen van een advies uiteraard wat anders is dan dat dit advies ook voor de andere partij bestemd zou zijn. Het advies is bestemd voor zijn opdrachtgever, zodat het vooral van belang is dat zijn opdrachtgever begrijpt hoe hij tot dat advies is gekomen. In het licht daarvan is het niet duidelijk op welke normen het RTG zich had gebaseerd in zijn overweging waaraan het advies diende te voldoen. De door de RTG aangegeven normen vloeiden niet voort uit de Beroepscode GAV, terwijl deze evenmin te vinden zijn in de algemene tuchtnormen. Het RTG leek aansluiting te hebben gezocht bij de normen die het Centraal Tuchtcollege eerder in een aantal beslissingen had toegepast bij de beoordeling van medische adviezen en rapportages, die uitgebracht waren door verzekeringsartsen. De concrete normen die voor de geneeskundig adviseurs in particuliere verzekeringszaken gelden, zijn echter opgenomen in de Beroepscode GAV. Deze is tot stand gekomen na overleg met het Verbond van Verzekeraars en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter Bevordering der Geneeskunde. De beroepscode ziet op medische advisering met betrekking tot acceptatie van verzekeringen, aanspraken op verzekeringen en letselschaden. Formeel zijn alleen geneeskundig adviseurs, die lid zijn van de Nederlandse Vereniging van

Geneeskundig Adviseurs in particuliere Verzekeringszaken (GAV), aan die beroepscode gebonden. Sinds een aantal jaren kunnen ook de geneeskundig adviseurs die uitsluitend optreden voor (belangenbehartigers van) slachtoffers lid worden.

In de Beroepscode is onder andere bepaald dat de geneeskundig adviseur verplicht is een onafhankelijk medisch advies uit te brengen, wat niet hetzelfde is als een objectief advies, zoals het RTG te Amsterdam had overwogen. De kwalificatie 'objectief' verdient immers nuancering, zeker waar het betreft het geven van een advies over een beweerd aandoening, waarbij de klachten niet medisch objectieverbaar zijn. In dat verband is er ruimte voor interpretatie, waarbij de ene medisch adviseur geneigd kan zijn het bestaan van een aandoening makkelijker aan te nemen dan de ander. In dit soort gevallen kan het gebeuren dat de medisch adviseurs van beide partijen lijnrecht tegenover elkaar staan en op basis van dezelfde dossiergegevens tot een tegenovergesteld advies komen.

Voorts is in de Beroepscode vastgelegd dat de geneeskundig adviseur een zelfstandige professionele verantwoordelijkheid heeft en dat hij dient te handelen overeenkomstig de in de medische professie algemeen aanvaarde gedragsregels. Dit laatste impliceert dat hij zich dient te houden aan de tuchtnormen, zoals neergelegd in de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG). In deze wet is onder andere het medisch tuchtrecht opgenomen dat op 1 december 1997 het oude tuchtrecht heeft vervangen.

De normen zijn in globale termen geformuleerd in welk geval concrete invulling veelal wordt gegeven door aanbevelingen afkomstig van bijvoorbeeld de Raad voor de beroepen in de individuele gezondheidszorg, de beroepsverenigingen, de Gezondheidsraad, enz. Het is niet aan een tuchtrechter om zelf normen te maken, zeker niet indien het medisch tuchtcollege niet of onvoldoende bekend is met het onderwerp van het geschil dat partijen verdeeld houdt. Een medisch tuchtcollege dient (slechts) marginaal te toetsen aan bestaande normen en dat heeft het RTG niet gedaan. Het heeft normen gehanteerd die noch uit de Beroepscode, noch uit de algemene tuchtnormen afkomstig zijn en het college heeft ook niet aangegeven waarom de specifieke door het tuchtcollege genoemde normen in dit geval zouden gelden.

Centraal Tuchtcollege

Zoals blijkt uit de beslissing van het Centraal Tuchtcollege heeft de medisch adviseur gehoor gekregen. In de eerste plaats heeft het Centraal Tuchtcollege getoetst of het advies van de medisch adviseur te kwalificeren is als een onafhankelijk medisch advies, zoals voorgeschreven in artikel 1 van de Beroepscode GAV. Volgens het Centraal Tuchtcollege was dat het geval. De omstandigheid, dat de arts zijn advies benut heeft om meer algemene opmerkingen te maken over de diagnose whiplash, waaruit zijn stellingname in de controverse die binnen de medische wereld bestaat over de diagnose whiplash blijkt, was volgens het Centraal Tuchtcollege onvoldoende om de con-

clusie te rechtvaardigen dat zijn medisch oordeel niet onafhankelijk is geweest.

Niet heeft het Centraal Tuchtcollege getoetst of het medisch advies objectief was (de kwalificatie objectief kom in de beslissing van het Centraal Tuchtcollege helemaal niet meer voor) waaruit afgeleid kan worden dat dit geen norm is waaraan het medisch advies getoetst moet worden.

Voor het overige zag het Centraal Tuchtcollege onvoldoende reden om het advies als onzorgvuldig te bestempelen, waarbij het in aanmerking heeft genomen dat de normering op dit gebied binnen de beroepsgroep voor medisch adviseurs nog onvoldoende is ontwikkeld. Het Centraal Tuchtcollege geeft daarbij uitdrukkelijk aan dat het nadere normering overigens ten zeerste gewenst acht. Blijkens de uitspraken van de deskundige ter zitting wordt in de betrokken beroepsgroep vaker op weinig gestructureerde wijze gerapporteerd en dat maakt de medische adviezen onvoldoende toetsbaar en verhoudt zich bovendien slecht met het feit dat de adviezen van de geneeskundig adviseur, behalve voor de verzekeraar aan wie zij primair gericht zijn, ook steeds meer een externe functie krijgen.

Tot zover de overwegingen van het Centraal Tuchtcollege, waarna het de beslissing van het Regionaal Tuchtcollege te Amsterdam vernietigde en in hoger beroep alsnog ook het eerste klachtonderdeel waarmee de medisch adviseur de maatregel van waarschuwing was opgelegd, ongegrond heeft verklaard.

En nu verder?

De vraag is of door deze uitspraak het aantal klachten tegen geneeskundig adviseurs in particuliere verzekeringszaken zal afnemen. De normen die voor de adviezen gel-

den, neergelegd in de Beroepscode GAV, zijn niet uitvoerig benoemd c.q. uitgewerkt, waaruit kan worden afgeleid dat de medisch adviseur een behoorlijke vrijheid in adviseren heeft. Uiteraard dient hij zich wel te houden aan de algemene tuchtnormen. Het gaat dan om de eerste tuchtnorm - neergelegd in art. 47, lid 1, sub a (Wet BIG) - waarbij ook maatschappelijke zorgvuldigheidsnormen een rol spelen, maar dat heeft tot nu toe weinig problemen opgeleverd.

Voorts is het de vraag of er iets gedaan moet worden met de nadrukkelijk geuite wens van het Centraal Tuchtcollege om nadere normering op dit gebied te ontwikkelen en, zo ja, wie zich dit moet aantrekken. Onmiskenbaar bestaat nog steeds de bloedgroepenstrijd tussen medisch adviseurs van verzekeraars en van belangenbehartigers, zodat niet te verwachten is dat over nadere normering binnen afzienbare tijd consensus bereikt kan worden binnen de groep van medisch adviseurs. Wellicht ligt hier een rol voor de opdrachtgevers, in welk geval de particuliere verzekeraars als groep zich aangesproken zouden kunnen voelen. Wel ligt het dan in de rede om de alsnog te ontwikkelen normen te laten gelden voor alle medisch adviseurs die werkzaam zijn in de particuliere verzekeringssector, dus ook voor medisch adviseurs van belangenbehartigers en niet alleen voor aangesloten leden. Zonder wettelijk kader zal dat echter moeilijk af te dwingen zijn, zodat de door het Centraal Tuchtcollege gewenste nadere normering nog wel eens heel lang op zich zou kunnen laten wachten.

Wie neemt de handschoen op?

[Mr. Meyst was gemachtigde van de medisch adviseur in de procedure bij het Centraal Tuchtcollege. Red.]

Verjaring en de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (WAM)

HR 24 november 2006 LJN AZ0418, NJ 2006, 642

Inleiding

Iedereen die zich met WAM-schades bezighoudt met de afwikkeling van WAM-schades overkomt het dat een dossier zich voortsleept, zonder dat het komt tot concrete afwikkeling.

De oplossingen zijn beperkt. Je kunt kiezen voor eenzijdig afwikkelen, dus zonder akkoord van de vorderende partij. Je kunt ook kiezen voor het afbreken van de onderhandelingen als bedoeld in de WAM.

De WAM en verjaring

De verjaring van het in art. 6 WAM gegeven rechtstreeks vorderingsrecht van de benadeelde op de verzekeraar is geregeld in art. 10 WAM. Enkele relevante delen uit de wettekst:

1. Een uit deze wet voortvloeiende rechtsvordering van de benadeelde tegen de verzekeraar verjaart door verloop van drie jaar te rekenen van het feit waaruit de schade is ontstaan.
4. Handelingen die de verjaring van de rechtsvordering van een benadeelde tegen een verzekerde stuiten, stuiten tevens de verjaring van de rechtsvordering van die benadeelde tegen de verzekeraar. Handelingen die de verjaring van de rechtsvordering van een benadeelde tegen de verzekeraar stuiten, stuiten tevens de verjaring van de rechtsvordering van de benadeelde tegen de verzekerden.
5. De verjaring wordt ten opzichte van een verzekeraar gestuit door iedere onderhandeling tussen de verzekeraar en de benadeelde. Een nieuwe termijn van drie jaar begint te lopen te rekenen van het ogenblik waarop een van de partijen bij deurwaardersexploot of aangetekende brief aan de andere partij heeft kennisgegeven dat zij de onderhandelingen afbreekt.

De WAM heeft mede tot doel de rechten en belangen van benadeelde partijen te verbeteren. Daartoe is onder andere het rechtstreeks vorderingsrecht op de verzekeraar in het leven geroepen. Dat is een extra naast de al bestaande mogelijkheid om de pleger van de onrechtmatige daad (waaronder ook de personen uit art. 185 WW) zelf aan te spreken. Ons recht gaat in beginsel uit van persoonlijke aansprakelijkheid, waarvoor niet dan langs bijzondere

Mr. R. Meelker
Marree en Dijkhoorn
Advocaten

(maat)regelen een ander in de plaats of daarnaast kan worden gesteld. De mogelijkheid van aanspreken van een ander dan de dader is bijzonder, want wijkt af van de hoofdregel, die in populair Nederlands kan worden weergegeven als: de veroorzaker betaalt. Dit is een manier om het belang van de benadeelde te beschermen. Naast de dader komt de kapitaalkrachtige verzekeraar te staan. Daardoor wordt de kans dat de dikwijls zeer omvangrijke schade niet kan worden vergoed - bij gebreke van voldoende financiële draagkracht - verkleind.

Lid 5 van art. 10 WAM staat hier centraal, vooral het begrip 'onderhandelingen'. Volgens het Benelux-Gerechtshof is daaronder te begrijpen elke uiting van de aangesproken verzekeraar, waardoor de benadeelde niet hoeft aan te nemen dat de verzekeraar een regeling zonder meer uitsluit. Aldus BenGH 9 juli 1981, NJ 1982, 253; BenGH 5 juli 1985, NJ 1986, 2; en BenGH 20 oktober 1989, NJ 1990, 660.

Mededelingen als "onze verzekerde heeft deze schade nog niet gemeld, wij vragen bij hem om inlichtingen" of: "wij erkennen vooralsnog geen aansprakelijkheid" worden gezien als onderhandeling in de zin van art. 10 WAM. Beide tekstvoorbeelden sluiten immers een regeling van de schade niet uit: nadat de inlichtingen van verzekerde zijn verkregen kan alsnog erkenning van de aanspraak volgen. "Vooralsnog" geen aansprakelijkheid erkennen betekent "voorlopig niet"; het kan dus anders worden.

Die stuitende werking heeft tot gevolg dat het recht om

> 5

rechtstreeks van de verzekeraar schadevergoeding te verlangen niet verjaart. Een tussentijdse stuiting als bedoeld in art. 3:317 BW van het rechtstreekse recht op de verzekeraar is niet nodig. Is de verjaring van het recht uit art. 6 WAM eenmaal gestuit, dan is dit een zogeheten duurstuiting. Worden de onderhandelingen niet rechtsgeldig afgebroken, dan blijft het vorderingsrecht bestaan.

Art. 10 lid 5 WAM bepaalt ook hoe de “onderhandelingen” kunnen worden beëindigd. Dat moet worden meegedeeld aan de benadeelde bij deurwaardersexploot of bij aangetekende brief. Eenvoudig, praktisch en duidelijk. Beëindiging van de onderhandelingen is dus mogelijk. Dat is zelfs mogelijk bij erkende aansprakelijkheid en na verrichte (voorschot)betalingen. Deze bepaling is opgenomen omdat er behoefte was aan evenwicht in de wettelijke regeling. Tegenover een voor de benadeelde gemakkelijke stuitingsregeling en een rechtstreeks vorderingsrecht op de verzekeraar, staat het gerechtvaardigde belang van de verzekeraar “om eens van de claim af te zijn.”

Aan de slachtofferbescherming doet dit geen afbreuk. Het vorderingsrecht op de (verzekerde) veroorzaker vervalt immers hierdoor niet. Wel kan ook dit vorderingsrecht verjaren. Die verjaring is geregeld in art. 3:317 lid 1 BW. Dat is dus de verjaring die eenvoudig kan worden gestuit door een brief. In die brief moet de benadeelde duidelijk stellen dat hij zijn vordering op de aansprakelijke handhaaft en dat die brief dient om de verjaring van art. 3:317 BW te stuiten. Deze stuitingshandeling zal om de vijf jaar herhaald moeten worden, als de aanspraak niet binnen vijf jaar is afgedaan en/of de aansprakelijke niet een daad van erkenning heeft verricht - art. 3:318 BW.

Deze twee verjaringsregelingen kunnen in de praktijk door elkaar lopen. De Hoge Raad heeft over deze problematiek geoordeeld in HR 24 november 2006 LJN AZ0418 (Renooy/De Noordhollandsche van 1816), NJ 2006, 642.

De feiten

- Op 6 augustus 1995 was Renooy als passagier op een motorfiets betrokken bij een éézijdig ongeval. De motor was conform de WAM verzekerd bij De Noordhollandsche. Met ingang van 5 augustus 1996 is Renooy 80-100% arbeidsongeschikt verklaard.
- Pas op 5 juni 1997 - dus bijna twee jaar na het ongeval - werd het voorval gemeld bij De Noordhollandsche. De schademelding kwam van de assurantietussenpersoon. De schademelding d.d. 5 juni 1997 luidde: “Hierbij delen wij u mede dat op bovengenoemde polis onderstaande schade is voorgevallen: verzekerde is over olie geslipt en passagiere (dochter G. Renooy) heeft blijvend letsel (...). Wij verzoeken u deze schade in behandeling te nemen”(“...”).”

- Op 17 juni 1997 antwoordde De Noordhollandsche aan de tussenpersoon dat zij de schademelding onder alle voorbehoud van rechten en wesen in behandeling zal nemen en dat zij ervan uitgaat “dat door de veel te late melding onze belangen zijn geschaad”. Tevens vroeg zij om nadere gegevens.
- Op 10 augustus 1997 schreef de belangenbehartiger aan De Noordhollandsche: “Tot mij wendde zich mevrouw G. Renooy (...) in verband met door haar geleden en nog te lijden schade (...). Ik verzoek u vriendelijk mij de dekking te bevestigen en mij eveneens te laten weten of u bereid bent op grond van bedrijfsregeling nr 7 de schade van mijn cliënte te vergoeden (...)”.
- Op 6 november 1997 antwoordde De Noordhollandsche. Onder meer motiveerde zij dat niet was gebleken dat enig verwijt aan de bestuurder van de motor kan worden gemaakt voor het ontstaan van het ongeval. Ook handhaafde zij haar mening dat door de late melding haar belangen ernstig zijn geschaad en besloot deze brief met: “Wij zien geen enkele aanleiding om de vordering van uw cliënt in behandeling te nemen.”
- De belangenbehartiger antwoordde op 15 december 1997 op laatstgenoemde brief en schreef hij onder andere: “(...) Naar mijn mening valt aan de aansprakelijkheid van de bestuurder van de bij u verzekerde motorfiets niet te tornen en staat ook vast, dat de klachten van mijn cliënte afkomstig zijn van het ongeval. Ik verzoek U vriendelijk thans met enige spoed het nodige te doen om tot regeling van deze schade over te kunnen gaan. U zou bijvoorbeeld een schaderegelaar in kunnen schakelen. Uw reactie zie ik met belangstelling tegemoet. (...)”
- Op 13 januari 1998 lichtte De Noordhollandsche aan de belangenbehartiger toe waarom zij van mening blijft dat de motorbestuurder geen enkel verwijt valt te maken, zodat het “u duidelijk (zal) zijn dat wij geen enkele aansprakelijkheid aan de zijde van de bestuurder van het motorrijwiel erkennen”.
- Naar aanleiding van een schrijven van de door Renooy ingeschakelde advocaat d.d. 1 oktober 1999 berichtte De Noordhollandsche bij brief van 7 oktober 1999 de afwijzing van de claim te handhaven.

Procesverloop

Rechtbank

Renooy dagvaardde De Noordhollandsche en vorderde vergoeding van de schade als gevolg van het verkeersongeval op 6 augustus 1995.

De Noordhollandsche verweerde zich onder andere met een beroep op verjaring ex art. 10 lid 1 WAM. Renooy

vervolg van pagina 6

antwoorde daarop dat zij deze verjaring heeft gestuit op de voet van art. 3:317 BW. Het verweer daarop van De Noordhollandsche werd door de rechtbank gegrond bevonden, die vervolgens de vordering van Renooy afwees.

Hof

Renooy ging van de beslissing van de rechtbank in beroep. Het hof overwoog dat de rechtbank met juistheid in het vonnis geeft vooropgesteld dat voor de vraag of de in art. 3:317 BW bedoelde schriftelijke mededeling is gedaan, de letterlijke tekst van de bescheiden niet doorslaggevend is doch tevens van belang is de zin die de partijen in de gegeven omstandigheden aan de mededeling mochten toekennen en wat zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten.

Het hof stelde evenwel dat wat de rechtbank hierop heeft laten volgen als (iets) te streng kan worden opgevat: dat in elk geval niet voor misverstand vatbaar mag zijn dat de schuldeiser zich zijn recht op nakoming voorbehoudt. Hierbij dient te worden betrokken dat de omschrijving van de schriftelijke mededeling in art. 3:317 BW moet worden begrepen in het licht van de omstandigheid dat een stuitingshandeling van deze aard ertoe strekt dat de schuldenaar voldoende duidelijk wordt gewaarschuwd dat hij er, ook na het verstrijken van de verjaringstermijn, rekening mee moet houden dat hij de beschikking behoudt over zijn gegevens en bewijsmateriaal, opdat hij zich tegen een dan mogelijk alsnog door de schuldeiser ingestelde vordering behoorlijk kan verweren.

Het hof ging vervolgens dieper in op de schademelding, op de brief van Renooy d.d. 10 augustus 1997 en op haar brief van 15 december 1997. Daarbij betrof het hof de antwoordbrieven van De Noordhollandsche om uit te leggen waarom geen sprake was van een voldoende duidelijke mededeling dat Renooy haar aanspraak op schadevergoeding en de mogelijkheid om die aanspraak in rechte te uiten voorbehield.

Met betrekking tot art. 10 WAM overwoog het hof dat niet kan volgen dat de briefwisseling tussen de partijen - vóór 6 augustus 1998, de verjaringsdatum van de rechtstreekse aanspraak - van dien aard is geweest dat het stadium van onderhandelingen tussen De Noordhollandsche en Renooy was bereikt. Ook de oorzaak van die stuiting heeft zich dus niet voorgedaan. Het hof wees de vorderingen van Renooy af.

Hoge Raad

In cassatie klaagt Renooy dat het hof art. 3:317 BW niet goed heeft toegepast. Zij vindt het onbegrijpelijk dat het hof meende dat De Noordhollandsche uit de brieven van

Renooy niet hoefde te begrijpen dat Renooy De Noordhollandsche aansprakelijk houdt en dat Renooy van oordeel was dat haar schade bepaald diende te worden. Renooy benadrukt dat het hof zich had moeten afvragen hoe De Noordhollandsche de brief van 15 december 1997 had moeten begrijpen.

De Hoge Raad geeft allereerst de feiten - waaronder de tussen partijen gevoerde correspondentie - weer. In rechtsoverweging 3.2 herhaalt de Hoge Raad zijn beslissing uit HR 4 juni 2004 C03/221HR, NJ 2004, 603: *“Deze omschrijving van de schriftelijke mededeling moet worden begrepen in het licht van de strekking van een stuitingshandeling van deze aard, welke neerkomt op een - voldoende duidelijke - waarschuwing aan de schuldenaar dat hij, ook na het verstrijken van de verjaringstermijn, rekening ermee moet houden dat hij de beschikking houdt over zijn gegevens en bewijsmateriaal, opdat hij zich tegen een dan mogelijk alsnog door de schuldeiser ingestelde vordering behoorlijk kan verweren.”*

De Hoge Raad concludeert dat het hof een juiste maatstaf heeft aangelegd met betrekking tot de uitleg van art. 3:317 lid 1 BW. De eerste cassatieklacht van Renooy treft daarom geen doel.

De klacht dat het hof een onbegrijpelijk oordeel heeft gegeven met betrekking tot de brief d.d. 15 december 1997 acht de Hoge Raad terecht voorgesteld. De Hoge Raad stelt daarover: *“In genoemde brief wordt met zoveel woorden gesteld dat aan de aansprakelijkheid van de bestuurder van de bij De Noordhollandsche verzekerde motorfiets niet valt te tornen, dat de klachten van Renooy afkomstig zijn van het ongeval en dat De Noordhollandsche wordt verzocht het nodige te doen om tot regeling van de schade te kunnen overgaan. In het licht van de eerdere correspondentie laat de brief van 15 december 1997 geen andere uitleg toe dan dat Renooy zich ondubbelzinnig haar recht op nakoming heeft voorbehouden als bedoeld in art. 3:317 lid 1 BW. De Noordhollandsche heeft laatstgenoemde brief blijkens haar reactie van 13 januari 1998 ook in deze zin begrepen.”*

De Hoge Raad verwijst de zaak naar Hof Amsterdam ter verdere behandeling en beslissing. P-G De Vries Lentsch-Kostense had in haar conclusie hetzelfde geconcludeerd: de correspondentie moet wel worden gezien als een voldoende duidelijke stuiting als bedoeld in art. 3:317 BW.

Commentaar

Opzienbarend is deze beslissing van de Hoge Raad niet. Al eerder had de Hoge Raad beslist dat een strikte uitleg van art. 3:317 lid 1 BW niet juist is, maar dat de correspondentie in onderlinge samenhang moet worden gezien. De

P-G geeft in haar conclusie een overzicht van de jurisprudentie van de Hoge Raad over dit onderwerp. De Hoge Raad past voor de uitleg van de stuitingshandeling de zogeheten Haviltex maatstaf toe. Kort samengevat luidt die maatstaf dat het er om gaat hoe partijen redelijkerwijs over en weer elkaars uitlatingen en gedragingen hadden moeten begrijpen, waarbij de maatschappelijke positie van partijen en hun deskundigheid in aanmerking wordt genomen. Bij die deskundigheid wordt naast de eigen deskundigheid in aanmerking genomen of een partij zich door een deskundige laat bijstaan. Ik wijs er op dat Renooy eerst werd bijgestaan door een professionele schade-regelaar en vervolgens door een medewerker van een advocatenkantoor.

De P-G had er op gewezen dat De Noordhollandsche een professionele en bij uitstek deskundige partij is. Het lijkt er op dat die deskundigheid bij De Noordhollandsche tegen haar werkt: *“De Noordhollandsche heeft laatstgenoemde brief blijkens haar reactie van 13 januari 1998 ook in deze zin begrepen.”*, concludeerde de Hoge Raad.

De vraag is wat Renooy met deze beslissing heeft gewonnen. Rechtbank en hof waren van oordeel dat het beroep van De Noordhollandsche op verjaring zoals voorzien in art. 10 WAM gegrond was. De Hoge Raad heeft over dat verweer niet beslist, het cassatiemiddel had op die verjaring geen betrekking. Het Hof Amsterdam kan om die beslissingen niet heen, nu die niet zijn aangetast in cassatie. Daar komt nog bij dat Renooy bij het hof niet anders had betoogd.

Het lijkt er op dat Renooy hier een punt heeft laten liggen. Ik wijs er op dat De Noordhollandsche op 17 juni 1995 aan Renooy had geschreven dat zij de schademelding onder alle voorbehoud van rechten en wesen in behandeling zal nemen. Tevens vroeg zij om nadere gegevens. Die acties kunnen volgens mij moeilijk anders worden gezien dan als ‘onderhandelingen’ in de zin van lid 5 van art. 10 WAM. Daarmee is stuiting van de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht een feit. Het hof heeft hier een onjuist criterium voor het begrip ‘onderhandelingen’ gehanteerd. Strikt genomen is de schademelding afkomstig van de tussenpersoon en niet van Renooy, de dochter. Echter niet valt uit te sluiten dat deze melding zo moet worden gelezen dat deze (mede) ten behoeve van de dochter werd gedaan: gevraagd werd om *“de schade in behandeling te nemen”*, waarbij het letsel van de dochter werd genoemd. Hiervan uitgaande is voormelde conclusie (het lijkt op dat Renooy hier een punt heeft liggen) verdedigbaar.

Het eenzijdig, enkel en alleen aansprakelijk stellen van de verzekeraar vormt geen onderhandeling in de zin van art.

10 WAM. Aldus beslisten Hof Amsterdam 27 oktober 1994, VR 1995, 187; en al eerder BenGH 9 juli 1981, VR 1982, 13. Het Benelux-Gerechtshof overwoog: *“Dat een eenzijdige eis, ook al wordt hij herhaald, geen onderhandeling is.”* Er moet dus een reactie zijn van de aansprakelijk gestelde verzekeraar, die de benadeelde de indruk kan geven, dat de verzekeraar een regeling van de schade niet zondermeer uitsluit. De brief van De Noordhollandsche van 17 juni 1997 is naar mijn mening niet een zodanige brief.

De Noordhollandsche sloot hiermee een regeling niet uit, immers De Noordhollandsche nam de schademelding en daarmee ook de claim in behandeling. Het gemaakte dekkingvoorbehoud is voor dochter Renooy - het slachtoffer - niet van belang: gebreken in de dekking kunnen de benadeelde ingevolge art. 11 WAM niet deren. Anders is dat ten aanzien van de navolgende brieven van De Noordhollandsche. Haar brief van 6 november 1997 besloot De Noordhollandsche met: *“Wij zien geen enkele aanleiding om de vordering van uw cliënte in behandeling te nemen.”* Dat is een mededeling die duidelijk maakt dat een regeling niet wordt overwogen.

In haar brief van 13 januari 1998 schreef De Noordhollandsche aan de belangenbehartiger *“... zodat het u duidelijk zal zijn dat wij geen enkele aansprakelijkheid aan de zijde van de bestuurder van het motorrijwiel erkennen.”*

Ook dat is een ondubbelzinnige mededeling die een regeling uitsluit. Wat is dan de winst voor Renooy nu zij in cassatie niet ook is opgekomen tegen het door rechtbank en hof gegrond bevonden verweer van De Noordhollandsche gebaseerd op lid 5 van art. 10 WAM?

Heeft de stuiting uit art. 3:317 lid 1 BW tot gevolg dat de verjaring uit art. 10 lid 5 WAM tevens wordt gestuit? Ik meen van niet, op grond van de bijzondere regeling welke de WAM geeft met het rechtstreekse vorderingsrecht op een ander dan de schuldenaar zelf. In de WAM is op andere wijze voorzien in stuiting, namelijk door onderhandelingen. Vinden die niet plaats of worden zij na enige tijd afgebroken, dan resteert de benadeelde de mogelijkheid zijn vordering in rechte aanhangig te maken. Op die manier behoudt hij zijn recht op schadevergoeding. Daarnaast heeft de benadeelde de mogelijkheid om zijn aanspraak op de veroorzaker tegen verjaring te beschermen met de stuitingsregeling uit art. 3:317 BW. De benadeelde heeft dus met twee verjaringsregimes te maken, elk gericht op een andere debiteur. Eén nuancering past hier: handelingen die verjaring van de rechtsvordering tegen de verzekerde stuiten, stuiten tevens de verjaring van de rechtsvordering tegen de verzekeraar, aldus lid 4 van art. 10 WAM. Deze bepaling heeft uitdrukkelijk betrekking op de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht op de

verzekeraar. Mijns inziens betekent dit dat, wanneer de verzekerde bijvoorbeeld aansprakelijkheid erkent of een betaling doet of bericht te verwachten dat zijn verzekeraar de kwestie wel zal regelen, voor de verzekeraar dat de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht tegen hem is gestuit. Lid 4 van art. 10 WAM zet mijns inziens niet de deur open voor een beroep op art. 3:317 lid 1 BW.

De wetsgeschiedenis op art. 10 WAM is voor een juist begrip van de verjaringsregeling in lid 5 van art. 10 WAM verhelderend. Ik verwijs daarvoor naar de conclusie van plaatsvervangend A-G Mok voor BenGH 20 oktober 1989, NJ 1990, 660 (ZVA/Van Asselt): *“Uit de Toelichting op de Benelux-overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen (Verslag van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie tot eenmaking van het recht, ad art. 10 Gem.bep.) blijkt het volgende. Beoogd is dat de verzekeraar niet nog lang na het voorval blootgesteld zou moeten zijn aan rechtsvorderingen van de benadeelde. Daarom bepaalt art. 10 (WAM), dat de rechtsvordering van de benadeelde tegen de verzekeraar verjaart door verloop van drie jaar te rekenen vanaf de dag van het ongeval. Dit zal ook het geval zijn wanneer de benadeelde het recht behoudt tegen de verzekerde een vordering te stellen na verloop van die termijn, bijv. gedurende dertig jaar.”*

Een andere opvatting lijkt Hof Den Bosch 20 februari 2007 (X-Fortis), JA 2007, 73 er op na te houden. Het hof stelde *“... voorop dat de regeling van de stuiting van de verjaring in Boek 3 BW - de artikelen 3:316 en 3:317 BW - naast de stuitingsregeling van 10 lid 5 WAM van toepassing is op de verjaring op grond van artikel 10 WAM.”* Daarbij verwees het hof naar HR 24 september 2006. Hof Den Bosch is kennelijk van oordeel dat de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht op de verzekeraar voorkomen kan worden door een stuitingsbrief als bedoeld in art. 3:317 lid 1 BW. Het hof leest dit in het arrest van de Hoge Raad inzake Renooy/De Noordhollandsche. Ik meen dat het hof dan leest in laatstgenoemd arrest dan er in staat. Immers het debat in Renooy/De Noordhollandsche was beperkt tot de vraag of de correspondentie van Renooy kon worden gezien als een voldoende duidelijke stuiting van de verjaring van haar vordering uit art. 3:317 lid 1 BW. Bovendien miskent het hof dan ook dat een enkele mededeling, zelfs als die wordt herhaald *“geen onderhandeling is”*. En in art. 10 lid 5 WAM is nu eenmaal bepaald dat onderhandelingen de verjaring stuiten.

In dit verband is ook het vonnis van Rechtbank Amsterdam 21 september 2005 LJN AU5009, NJF 2006/19 (eiser/Stad Rotterdam) interessant. In deze zaak ging het debat eveneens over de samenloop van de stuiting van de

verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht van art. 6 WAM en art. 3:317 lid 1 BW. Stad Rotterdam had bij aangekende brief van 1 oktober 2001 aan eiser meegedeeld dat zij de onderhandelingen afbrak. Eiser had daarop binnen de termijn van drie jaar op 5 oktober 2001 aan Stad Rotterdam geschreven dat hij zijn recht op nakoming ondubbelzinnig voorbehield. Op 14 september 2004 zond eiser wederom een - soortgelijke - stuitingsbrief.

In de procedure stelde Stad Rotterdam dat het sturen van dergelijke brieven voor de stuiting van de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht uit hoofde van de WAM onvoldoende is. Dat kan slechts door het voeren van onderhandelingen, zoals vermeld staat in art. 10 lid 5 WAM.

De rechtbank verwierp dit standpunt: *“Immers, de ratio van art. 10 lid 5 WAM is de benadeelde te beschermen tegen het risico dat zijn vorderingsrecht verjaart zolang er onderhandelingen met de verzekeraar worden gevoerd. De strekking van deze bepaling is dus niet dat stuiting van de verjaring van een vorderingsrecht uit hoofde van de WAM uitsluitend door het voeren van onderhandelingen kan plaatsvinden. Dat ligt ook niet in de rede: indien stuiting slechts door middel van onderhandelingen zou kunnen plaatsvinden, zou dit nooit enkelzijdig kunnen geschieden nu er voor het voeren van onderhandelingen twee nodig zijn. De stuitingsmogelijkheden van artikel 3:317 BW gelden dan ook onverkort.”*

Dit oordeel is gezien de wetsgeschiedenis van art. 10 WAM niet juist. De rechtbank geeft blijk van een onjuist begrip van ‘onderhandelingen’ als bedoeld in art. 10 lid 5 WAM. Voorts miskent de rechtbank doel en strekking van deze bepaling. Het is niet de bedoeling *“dat de verzekeraar nog lang na het voorval wordt blootgesteld aan rechtsvorderingen van de benadeelde.”* Het beroep op slachtofferbescherming is evenmin overtuigend: de benadeelde heeft immers de mogelijkheid om binnen drie jaar na de schadedatum de verzekeraar te dagvaarden. Hiervoor hebben we gezien dat de benadeelde zijn recht op schadevergoeding op de veroorzaker na drie jaar nog behoudt. Tot slot verliest de Rechtbank uit het oog dat de regel luidt, dat de speciale wet gaat boven de algemene wet.

Het antwoord op de vraag of de verjaring van het rechtstreeks vorderingsrecht van art. 6 WAM op de verzekeraar kan worden gestuit door een stuitingsbrief als bedoeld in art. 3:317 lid 1 BW luidt mijns inziens op grond van het voorgaande nog altijd ontkennend. Naast de bedoeling en strekking van de verjaring van lid 5 van art. 10 WAM pleit hiervoor dat de speciale regeling gaat voor de algemene. Over slachtofferbescherming heb ik hiervoor al het nodige gesteld.

Woningaanpassing voor rekening van Wmo of aansprakelijke derde?

CRvB 7 februari 2007, 04/4445WVG

Mr. H. W. C. van Wees
Nationale-Nederlanden

De feiten

Een inwoner van Helmond was op 18 mei 2002 betrokken bij een door een derde veroorzaakt verkeersongeval. Aansprakelijkheid werd erkend.

Omdat betrokkene een dwarslaesie had opgelopen, heeft hij op 30 juli 2002 bij de gemeente een aantal woningaanpassingen in het kader van de Wet voorzieningen gehandicapten (WVG) aangevraagd.

Bij besluit van 5 november 2002 heeft de gemeente de aanvraag afgewezen, omdat betrokkene de kosten van de woningaanpassingen kon claimen bij de veroorzaker van het ongeval. In artikel 1:2 van de plaatselijke WVG verordening was namelijk de volgende bepaling opgenomen: *“geen voorziening wordt toegekend voor zover op grond van enige privaatrechtelijke verbintenis aanspraak op de voorziening bestaat.”*

Bij besluit van 16 juli 2003 heeft het College van Burgemeester en Wethouders het door belanghebbende tegen de afwijzing ingediende bezwaar ongegrond verklaard.

De rechtbank

Op 30 juli 2004 heeft Rechtbank Den Bosch het beroep tegen genoemd besluit ongegrond verklaard. De rechtbank achtte artikel 1:2 van de verordening niet in strijd met de WVG. Betrokkene heeft een civielrechtelijke vordering op de aansprakelijke partij. De gemeente zou een voorziening slechts hoeven toe te kennen, als betrokkene er binnen redelijkerwijze aanvaardbaar tijdsbestek niet in zou slagen om zijn vordering van de aansprakelijke partij vergoed te

krijgen. Betrokkene had de gemeente moeten inlichten over die pogingen; hierin is hij echter tekortgeschoten. De gemeente heeft in redelijkheid tot afwijzing van de gevraagde voorzieningen kunnen komen.

De Centrale Raad van Beroep (CRvB)

De CRvB heeft op 7 februari 2007 in hoger beroep de uitspraak van de rechtbank vernietigd.

Art. 1:2 van de plaatselijke WVG verordening is onverbindend, omdat het artikel in strijd is met de in de WVG opgenomen algemene plicht van de gemeente om te zorgen voor de verlening van woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen en rolstoelen aan in de gemeente woonachtige gehandicapten. Een privaatrechtelijke verbintenis, zoals tussen betrokkene en de aansprakelijke partij, kan niet fungeren als voorliggende voorziening. De zorgplicht van de gemeente wordt niet verschoven naar een privaatrechtelijke derde. De WVG voorziet niet in een dergelijke categoriale en fundamentele uitsluiting op de zorgplicht van de gemeente.

Voorts trekt de CRvB een parallel tussen de WVG en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

De gemeente zal een nieuw besluit moeten nemen.

Voor de goede orde merkt de Raad in dit verband op dat geen voorziening hoeft te worden toegekend, als deze inmiddels op kosten van de aansprakelijke derde is aangebracht. Onderzocht zal moeten worden, of de voorziening inmiddels is aangebracht.

Niet verwijzen naar een aansprakelijke derde

Een gemeente mag een door een gehandicapte inwoner aangevraagde WVG voorziening niet weigeren op de grond, dat de gehandicapte zijn schade kan verhalen op een aansprakelijke derde. De CRvB is daar in deze uitspraak duidelijk over.

Evenmin mag de gemeente op dezelfde grond een aangevraagde Wmo voorziening weigeren. De Wmo heeft op 1 januari 2007 de taken van de WVG overgenomen.

In een andere regeling - de regeling voor het Persoonsgebonden Budget (PGB) in het kader van de AWBZ - is sinds 1 april 2003 de bepaling opgenomen, dat een zorgverzekeraar niet mag weigeren een PGB te ver-

strekken op de grond dat de verzekerde mogelijk een vordering heeft op een aansprakelijke derde.

Geen regresrecht voor de gemeente

De WVG en Wmo kennen geen verhaalsrecht toe aan de gemeente voor verleende voorzieningen. Regresartikelen ontbreken in deze wetten.

Evenmin heeft de gemeente in het kader van de regeling voor verplaatste schade (art. 6:107 BW) een eigen vorderingsrecht voor de kosten van toegekende voorzieningen; uit de wetsgeschiedenis van dit artikel blijkt nergens, dat men een publiekrechtelijke rechtspersoon als indirect benadeelde heeft willen beschouwen en een vorderingsrecht zou hebben willen toekennen.

Het toekennen van een voorziening op voorwaarde, dat de betrokkene meewerkt aan een cessie van rechten ten opzichte van de aansprakelijke partij ten gunste van de gemeente, lijkt mij in strijd met de zorgplicht van WVG en Wmo. Deze zorgplicht is immers ongeclausuleerd. Als een dergelijke cessie zou worden gebruikt, zou ik hem niet geldig achten. Een cessie moet immers een causa hebben. Vergelijk HR 8 maart 1963, NJ 1963, 317 (Stad Rotterdam/Brunt); en HR 19 juni 1970, NJ 1970, 380 en VR 1971, 70 (NBM/Eagle Star). In beide gevallen achtte de HR een cessie van een weduwe ten gunste van haar ongevalverzekeraar nietig.

Keuzevrijheid tussen sociale zekerheid en aansprakelijke derde?

Staat het de betrokkene vrij om de kosten van een voorziening te vorderen bij de aansprakelijke partij of kan hij

gedwongen worden eerst een poging te doen om de noodzakelijke voorziening door de gemeente toegekend te krijgen?

Voorstanders van de schadebeperkingsplicht (art. 6:101 BW) menen, dat betrokkene eerst een beroep moet doen op de voorzieningen in het kader van de sociale zekerheid; pas als deze onvoldoende blijken te zijn, bestaat er in deze visie een aanvullend vorderingsrecht tegen de aansprakelijke partij. Er bestaat onder juristen echter geen eenstemmigheid over de reikwijdte van de schadebeperkingsplicht. Wel duidelijk is dat, zodra de gehandicapte de voorziening heeft aangeschaft op kosten van de aansprakelijke partij (of op eigen kosten), de gemeente niet hoeft te presteren. In verschillende wetten is de bepaling opgenomen dat de rechter in een civiele procedure over schadevergoeding rekening houdt met de aanspraken die de betrokkene krachtens de desbetreffende wet heeft: art. 82 AAW; 60 Anw; 65a AWBZ; 48 Wet REA; 60 Wajong; 89 WAO; 68 WAZ; 98 WIA; 83a Zfw; en 52 ZW. Overigens ontbreekt een dergelijke bepaling in de WVG, Wmo, WW en Zorgverzekeringswet (Zvw).

Formeel is niet van belang of de betrokkene zijn aanspraken ten opzichte van de uitvoerder van de desbetreffende wet geldend heeft gemaakt. In de praktijk komt het erop neer, dat een benadeelde voor een uitkering of verstrekking een beroep doet op de uitvoerder van de sociale zekerheid in plaats van op de aansprakelijke derde. Uitsluitend voor zijn resterende schade kan de benadeelde terecht bij de aansprakelijke partij.

Relativiteitsvereiste als rem op aansprakelijkheid: “de nieuwe betekenis” van art. 6:163 BW

HR 13 april 2007, C06/081 HR

Mevrouw mr. drs. C. te Ronde
Kennedy Van der Laan Advocaten

van de toezichtwetgeving aan de orde: het Duwbak Linda-arrest en het Vie d’Or-arrest, respectievelijk HR 7 mei 2004, NJ 2006, 281 en HR 13 oktober 2006, RvdW 2006, 941. In beide gevallen ging het om de vraag of de betrokken regelgeving ook beoogt individuele vermogensbelangen te beschermen.

Op 13 april 2007 heeft de Hoge Raad wederom een arrest gewezen waarin het relativiteitsvereiste expliciet wordt toegepast. In deze zaak werd de Staat door een Iraanse vluchteling aansprakelijk gesteld voor de gevolgen van het niet tijdig uitreiken van een verblijfsdocument. De Iraanse vrouw, die ten onrechte geen verblijfstitel kreeg, claimde van de Staat een bedrag in verband met verlies van arbeidsvermogen.

Inleiding

Er lijkt in het aansprakelijkheidsrecht een duidelijke neiging te ontstaan de grenzen van de voor vergoeding in aanmerking komende schade te verkennen - Zie hierover J. Spier, ‘Après le déluge’, *Einde van het aansprakelijkheidsrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

Slachtoffers doen in toenemende mate pogingen hun schade vergoed te krijgen. Dit uit zich ondermeer in vorderingen tot schadevergoeding voor schok- en affectieschade, claims gericht op het betalen van smartengeld aan comapatënten en *wrongful birth claims*. Als gevolg van het uitdijende aansprakelijkheidsrecht wordt steeds vaker het relativiteitsleerstuk ingezet bij de begrenzing van de aansprakelijkheid. De relativiteitsleer - ook wel de *Schutznorm*-theorie genoemd; in 1992 in de wet opgenomen en al sinds 1928 door de Hoge Raad aanvaard (Asser-Hartkamp 4-III, Deventer: Kluwer 2004) - houdt in dat degene, die een rechtsnorm overtreedt en daardoor onrechtmatig handelt, jegens de benadeelde gehouden is de door zijn daad veroorzaakte schade te vergoeden, indien de overtreder norm de strekking heeft de benadeelde in het geschonden belang te beschermen. Het doel van de leer is een correctiemogelijkheid te verschaffen waarmee een te uitgebreide aansprakelijkheid voor aan derden toegebrachte schade kan worden vermeden.

Ook in zaken betreffende de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de overheid en toezichthouders staat de correctieve werking van de relativiteit sterk in de belangstelling. In een tweetal recente arresten was het beschermingsbereik

De procedure

Het ging in deze zaak om een vrouw afkomstig uit Iran. Op 14 september 1994 diende zij aanvragen in om toelating als vluchteling en voor verlening van een verblijfsvergunning.

De aanvraag om toelating als vluchteling werd op 28 november 1994 niet ontvankelijk verklaard, omdat verweerster zich niet onverwijld had gemeld bij een ambtenaar belast met de grensbewaking of het toezicht van vreemdelingen. Ook de aanvraag voor een verblijfsvergunning werd afgewezen.

Het tegen dit besluit ingediende bezwaarschrift werd op 28 oktober 1996 ongegrond verklaard.

Bij uitspraak van 6 mei 1998 vernietigde de rechtbank de beslissing op bezwaar. De rechtbank overwoog dat het de vrouw niet kon worden tegen geworpen dat zij zich na aankomst in Nederland niet onverwijld als asielzoeker had aangemeld. Voorts was de rechtbank van oordeel dat de beslissing niet op zorgvuldige wijze en in strijd met art. 3:2 Awb was voorbereid.

Vervolgens werd bij de beslissing van 16 juli 1999 het bezwaar gegrond verklaard en werd de vrouw toegelaten als vluchteling.

Per 1 januari 2000 ging de vrouw werken als sterilisatieassistent tegen een bruto maandsalaris van NLG 3.145. Tot die tijd ontving zij vanaf juli 1996 voor zichzelf en haar dochter via de Regelingen Verstrekkingen Asielzoeker (Rva) in totaal € 14.031,82.

Rechtbank

Bij exploit van 8 februari 2002 dagvaardde de vrouw de Staat voor de Rechtbank Den Haag en vorderde zij de Staat te veroordelen aan haar te betalen:

- ter zake van verlies van arbeidsvermogen een vergoeding van € 26.493,13; alsmede
- pensioenschade, nader op te maken bij staat;
- smartengeld wegens gederfde levensvreugde; en
- buitengerechtelijke kosten.

De vrouw stelde daartoe dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door haar pas vijf jaar na de datum van aanvraag de vluchtelingenstatus te geven waarop zij van meet af aan aanspraak had. De gevorderde schade stelde zij te hebben geleden, omdat zij als gevolg van het onrechtmatig handelen gedurende die periode niet in staat was de arbeidsmarkt te betreden.

De Staat bestreed de vorderingen.

De rechtbank aanvaardde het op art. 6:163 BW gebaseerde verweer van de Staat en wees de vordering tot materiële schadevergoeding af. Volgens de rechtbank had de Staat met het geven van de beschikking van 28 oktober 1996 “in beginsel” onrechtmatig gehandeld. Echter, de geschonden norm strekte volgens de rechtbank niet tot bescherming van het verlies van arbeidsvermogen en pensioenschade.

De rechtbank overwoog daartoe dat de erkenning als vluchteling primair tot doel heeft om bescherming te bieden tegen het terugsturen naar het land van herkomst.

Het op art. 17 van het Verdrag van Genève van 1951 - betreffende de status van vluchtelingen - gebaseerde recht om de Nederlandse arbeidsmarkt te betreden en zich op die manier een inkomen te verwerven, is niet meer dan een neveneffect van de erkenning als vluchteling.

De vrouw stelde hoger beroep in van dit vonnis.

Hof

Het hof wees de vordering tot vergoeding van materiële schade gedeeltelijk toe en overwoog daartoe het volgende: *“De toelating als vluchteling strekt er, naast de primaire bescherming die hem moet worden geboden tegen vervolging in het land van herkomst, (mede) toe het de vluchteling mogelijk te maken een nieuw bestaan op te bouwen door hem in Nederland rechten te bieden die personen zonder verblijfsvergunning hier in beginsel niet hebben. Daartoe is onder meer in art. 17 van het Vluchtelingenverdrag het recht op het verrichten van loonvormende arbeid aan (rechtmatig verblijvende) vluchtelingen toegekend. Het recht om arbeid te verrichten is mitsdien mede een belang dat door toelating als vluchteling wordt beschermd.”*

Het hof overwoog voorts dat de rechtbank terecht had geoordeeld dat de vordering ter zake smartengeld niet kon worden toegewezen.

Tegen het arrest van het hof stelde de Staat beroep in cassatie in.

Hoge Raad

De vordering tot vergoeding van smartengeld is in cassatie niet meer aan de orde. Het cassatiemiddel richt zich tegen het hierboven opgenomen citaat uit het eindarrest van het hof. Het recht om betaalde arbeid te verrichten betreft volgens het middel slechts een nevengevolg van de toelating als vluchteling om deze in staat te stellen een nieuw bestaan op te bouwen. De toelating is daar echter als zodanig niet op gericht. Het gaat niet om een recht waar het bij de toelating om te doen is of dat bij de toelatingsbeslissing een rol behoort te spelen. De Staat trekt hieruit de conclusie dat de geschonden norm er dan ook niet mede toe strekt om de vluchteling tegen de hier aan de orde zijnde vermogensschade (inkomensschade en pensioenderving) te beschermen.

Naar aanleiding van dit middel overweegt de Hoge Raad als volgt: *“Op zichzelf is juist dat de toelating van een vluchteling tot Nederland de vluchteling in staat stelt hier te lande een nieuw bestaan op te bouwen. Anders dan het hof heeft geoordeeld, betekent dit echter niet dat de toelating als vluchteling ertoe strekt deze in staat te stellen inkomen (uit betaalde arbeid) te verwerven. Het recht in Nederland betaalde arbeid te verrichten vloeit voort uit de toelating als vluchteling, en ontstaat pas nadat hij in Nederland als vluchteling is toegelaten. De toelating vindt plaats om humanitaire redenen, teneinde hem te beschermen tegen vervolging in het land van herkomst. Zij strekt niet tot bescherming van enig vermogensrechtelijk belang van de vluchteling. Het belang van de vluchteling om inkomen uit arbeid te kunnen verwerven speelt bij de beoordeling tot toelating als vluchteling geen rol en de Staat dient bij zijn beslissing omtrent de toelating als vluchteling hiermee geen rekening te houden. Als de Staat in het kader van de procedure tot toelating een voor die procedure geldende regel heeft geschonden, heeft de aanvrager toegang tot de rechter om deze schending te doen herstellen. Deze schending geeft in beginsel echter geen recht op vergoeding van schade als hier door verweerster is gevorderd.”*

De Hoge Raad vernietigt het arrest van het hof en bekrachtigt het vonnis van de rechtbank.

Commentaar

Het relativiteitsvereiste

De Hoge Raad heeft zich de afgelopen jaren in een toenevend aantal gevallen moeten uitspreken over het beschermingsbereik van normen. Sommigen spreken zelfs over het nieuwe speeltje van de Hoge Raad, aldus C. E. Drion in ‘Op grenzen van het recht,’ NJB 2007, 23.

Dit is geen opmerkelijke ontwikkeling in een steeds complexer wordende maatschappij, waarin alles in relatie tot iets anders staat en steeds ingewikkelder verhoudingen met meer schakels ontstaan - S. D. Lindenbergh, *Alles is betrekkelijk: over de relatie tussen normschending en sanctie* >

in het aansprakelijkheidsrecht (oratie Rotterdam), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007 (hierna Lindenbergh, 2007).

Van de recente arresten waarin de relativiteitsleer is toegepast heeft het 'Duwbak Linda' grote betekenis gehad voor de rechtspraak. Als gevolg van dit arrest speelt het relativiteitsvereiste in toenemende mate een rol in procedures inzake overheidsaansprakelijkheid. De zaak 'Duwbak Linda' gaat over een zinkende duwbak die een deel van een baggercombinatie meeneemt naar de bodem van de Maas. De schade die de eigenaar van de baggercombinatie daardoor heeft geleden, wil hij verhalen op de Staat die een veiligheidscertificaat voor de duwbak heeft afgegeven. In alle drie de instanties lijdt de vordering tot schadevergoeding tegen de Staat schipbreuk op het relativiteitsvereiste.

In 'Duwbak Linda' stelt de Hoge Raad voorop dat het bij de beantwoording van de vraag - of voldaan is aan het in art. 6:163 BW neergelegde vereiste dat de geschonden norm strekt tot bescherming tegen schade zoals de benadeelde die heeft geleden - aankomt op het doel en de strekking van de geschonden norm, aan de hand waarvan moet worden onderzocht tot welke personen en tot welke schade en welke wijzen van ontstaan van schade de daarmee beoogde bescherming zich uitstrekt. Deze formule sluit aan op de parlementaire geschiedenis en de heersende leer - PG, boek 6. Zie ook Lindenbergh, 2007.

Lindenbergh ziet een variatie in de relativiteitsbepaling langs drie lijnen:

- de zakelijke relativiteit (tegen welke schade beschermt de norm?);
- de persoonlijke relativiteit (welke persoon wordt door de norm beschermd?); en
- de 'ontstaansrelativiteit' (tegen welke wijze van ontstaan beschermt de norm, uitgedrukt in het woord 'zoals?').

De correctieve werking van de relativiteit

Voor een succesvolle vordering tot schadevergoeding is - ongeacht het type schade dat in het geding is - vereist dat jegens eiser onrechtmatig is gehandeld en de overtreden norm de strekking heeft de benadeelde in het geschonden belang te beschermen. In de praktijk blijkt het echter lastig te achterhalen welk beschermingsbereik de wetgever bij het maken van een wet voor ogen heeft gehad.

In Hoge Raad 10 november 2006 - JA 2007, 20 - ging het om de vraag of de commerciële belangen van merkgenesmiddelenfabrikanten worden beschermd door de wettelijke normen van het Reclamebesluit Geneesmiddelen en de Wet Tarieven Gezondheidszorg. Deze fabrikanten probeerden art. 6:163 BW zo uit te leggen, dat in beginsel elke vorm van geleden schade die voortvloeit uit een normschending voor vergoeding in aanmerking komt. Dit lijkt op het eerste gezicht zo vreemd nog niet. Uit de parlementaire geschiedenis komt immers naar voren dat art.

6:163 BW ervan uitgaat dat een norm in beginsel strekt tot bescherming van allen die als gevolg van overtreding ervan schade kunnen lijden en ter bescherming van alle schade die het gevolg is van een toerekenbare onrechtmatige daad van de laedens - PG, boek 6.

Daarbij geeft de wetgever praktisch nooit (nauwkeurig) aan wat de strekking is van de normen die zij heeft vastgelegd in bepaalde wetgeving. Nu de wetgever de strekking van de norm niet nauwkeurig aangeeft, is het aan de rechter om te onderzoeken welke strekking een norm heeft, wie door de norm beschermd worden en vooral welke strekking een norm niet heeft en wie niet binnen het beschermingsbereik van de norm vallen, zie de noot bij dit arrest.

Ook in de zaak van de Iraanse vluchteling werpt de regelgeving geen duidelijk licht op de relativiteitsvraag. De strekking van art. 17 lid 1 van het Vluchtelingenverdrag is dat de Verdragsluitende Staten aan de rechtmatig op hun grondgebied verblijvende vluchtelingen de meest gunstige behandeling zullen verlenen, welke wordt toegekend aan onderdanen van een vreemd land onder dezelfde omstandigheden, wat betreft het recht om loonarbeid te verrichten, aldus de A-G in zijn Conclusie.

In cassatie moet worden aangenomen dat de Iraanse vrouw rechtmatig in de zin van art. 17 Vluchtelingenverdrag hier te lande zou zijn verbleven vanaf 28 oktober 1996 wanneer de Staat niet onrechtmatig had gehandeld. Uit de tekst van art. 17 van het Verdrag kan geen beperking worden opgemaakt wat betreft de schadevergoeding wanneer een verdragsstaat een daaruit voortvloeiende verplichting schendt. Evenmin kan worden gezegd dat er dwingend uit voortvloeit dat het strekt tot bescherming van het belang waar het in deze procedure om gaat. Zonder enig aanknopingspunt in het verdrag, althans zijn ontstaansgeschiedenis, ligt minder voor de hand dat is beoogd dat vergoeding zou zijn uitgesloten wanneer bedoelde rechten niet worden gerealiseerd. In tegenstelling tot de Hoge Raad, komt de A-G tot de conclusie dat het standpunt van de Staat moet worden verworpen. De Staat geeft immers niet aan waarom uit het ontbreken van een expliciete aanwijzing zou moeten worden afgeleid dat schadevergoeding niet is beoogd.

Uit dit arrest blijkt dat de Hoge Raad zich veel ruimte gunt bij de toepassing van de relativiteitsleer. De door de Hoge Raad gemaakte (nogal arbitraire) keuze maakt aannemelijk, dat er motieven van rechtspolitieke aard aan de beslissing ten grondslag liggen: blijkbaar dient er te worden voorkomen dat meer vluchtelingen met dit soort vermogensrechtelijke claims de Staat zouden kunnen aanspreken.

Al eerder is gebleken dat de Hoge Raad niet ongevoelig lijkt te zijn voor rechtspolitieke overwegingen. In het arrest 'Duwbak Linda' wordt het zogenoemde *floodgates* argument zichtbaar. In 'Duwbak Linda' overwoog de Hoge

vervolg van pagina 14

Raad in r.o. 3.4.3. dat “*de strekking van de voorschriften niet is om een in beginsel onbeperkte groep van derden te beschermen tegen de vermogensschade die op een vooraf veelal niet te voorziene wijze kan ontstaan.*”

Het *floodgates* argument wordt vaker van stal gehaald als er ook maar iets van een nieuwe ontwikkeling in de richting van een nieuwe of misschien wel verdergaande vorm van aansprakelijkheid in gang gezet wordt of lijkt te worden - I. Giesen, *Toezicht en aansprakelijkheid: een rechtsvergelijkend onderzoek naar de rechtvaardiging voor de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van toezichhouders ten opzichte van derden*, Kluwer, Deventer: 2005.

Dit kan terecht zijn. Een rechter zal steeds alle gevolgen van een uitspraak in ogenschouw moeten nemen. Indien dan het voorzienbare gevolg van een uitspraak zou zijn dat er gedaagden tot een onbepaalbaar bedrag aansprakelijk zouden zijn jegens een onbepaalbaar aantal personen, kan dat reden zijn om niet tot aansprakelijkheid te besluiten.

In de onderhavige casus is echter geen aanleiding voor toepassing van het *floodgates* argument nu geen sprake is van een “*beginsel onbeperkte groep belanghebbenden, zodat het niet nodig is om die reden een dam tegen aansprakelijkheid op te werpen*”. Zie hierover M. A. G. Reurs in “Overheidsaansprakelijkheid in het vreemdelingenrecht”, O&A 2007, 2.

Uit de magere motivering van de Hoge Raad kan ook niet worden opgemaakt waarom de Hoge Raad dit wel wenselijk achtte. Kennelijk wil de Hoge Raad niet dit soort claims van vluchtelingen op de Staat, ook niet indien vast-

staat dat de Staat onrechtmatig jegens die vluchteling heeft gehandeld. Zie hierover C. E. Drion in “Op grenzen van het recht”, NJB 2007, 23.

Volgens Drion creëert het mager gemotiveerd ontzeggen van iedere vermogensrechtelijke bescherming aan vluchtelingen jegens de Staat als primaire laedens de schijn dat vluchtelingen wel gelijk kunnen krijgen, maar alleen als het niks hoeft te kosten.

Conclusie

Duidelijk is dat in de rechtspraak wordt geworsteld met de vraag hoe moet worden omgegaan met het probleem van de steeds verdergaande pogingen om de grenzen van het aansprakelijkheidsrecht te verkennen. Aangezien de rechter zich in de voorlinies van deze ‘strijd’ bevindt, ligt het voor de hand dat de meeste problemen zich daar voordoen. De relativiteit lijkt een instrument te zijn geworden voor de Hoge Raad om afwijzing van (overheids)aansprakelijkheid te kunnen grondvesten. Daar is op zichzelf niets mis mee, de relativiteit heeft immers als doel om aansprakelijkheid in te perken. Net als Lindenbergh ben ik van mening dat de betrekking tussen de geschonden norm en het gelaedeerd belang bij uitstek een gebied is waarin normatieve beslissingen moeten worden genomen. Echter, indien de relativiteit wordt ingezet om een dam op te werpen tegen het uitdijende aansprakelijkheidsrecht, is het mijns inziens wel van belang dat het recht zich op een overtuigende wijze uitspreekt over waarom bepaalde schades wel en andere niet kunnen worden verhaald.

Exoneratie

In hoeverre is een beroep op een exoneratieclausule geoorloofd ter uitsluiting van overlijdens- en letselschade?

Mr. D.J. van der Kolk
Houthoff Buruma Advocaten,
Rotterdam

Inleiding

Exoneratieclausules zijn bedingen op grond waarvan een wettelijke verplichting tot schadevergoeding, ontstaan door een toerekenbare tekortkoming en/of onrechtmatige daad, wordt uitgesloten of beperkt - J. H. Duyvensz, *De redelijkheid van de exoneratieclausule* (diss. Universiteit van Tilburg), Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2002. Exoneratieclausules komen voor op de bekende bordjes in een manege, garderobe etc., maar worden ook opgenomen in de algemene voorwaarden die van toepassing zijn op een overeenkomst. Eerder is in onder andere op de verzekeringsmarkt gerichte literatuur uiteengezet dat het ophangen van een bordje waarop aansprakelijkheid voor schade wordt uitgesloten of beperkt, niet kan bewerkstelligen dat men hierdoor niet aansprakelijk gesteld kan worden - A. Hol-Bubeck, "De directie stelt zich niet aansprakelijk", *Beursbengel* augustus 2006. Met andere woorden dergelijke bordjes hebben geen effect op de aansprakelijkheidsvraag. Wat heeft dan wel invloed op deze vraag? Wat maakt dat een beroep op een exoneratie wel geoorloofd is? In dit artikel wordt aan de hand van het wettelijke kader en de recente jurisprudentie nader ingegaan op de vraag wanneer en in hoeverre het uitsluiten van aansprakelijkheid voor overlijdens- en letselschade geoorloofd is. Ik ga hierbij specifiek in op de relatie bedrijf/consument zoals een manegehouder en een paardrijdster, een organisator van skeelertochten en een deelnemer etc. Deze vraag is van belang omdat een dergelijke uitsluiting soms noodzakelijk is in de bedrijfsvoering van ondernemingen. Zo kan bij een ongeval waarvoor de exploitant aansprakelijk is de schadevergoeding voor letselschade hoog oplopen.

Wettelijk kader

Alvorens de toets aan te leggen of het gebruik van een exoneratieclausule geoorloofd is - dit betreft een inhoudelijke toetsing - moet eerst worden bepaald of de algemene voorwaarden waarin een exoneratieclausule is opgenomen van toepassing zijn op de overeenkomst. Op grond van art. 6:231 aanhef onder c BW staat dat hiervoor moet worden vastgesteld of de wederpartij de gelding van de algemene voorwaarden heeft aanvaard. Dit wordt vastgesteld aan de hand van de algemene bepalingen inzake wil en vertrouwen van Boek 3 BW en de bepalingen van afdeling 6.5.2 die zien op aanbod en aanvaarding - Zie over onder andere de betekenis van art. 3:35 BW op de toepasselijkheid van algemene voorwaarden: T. H. M. van Wechem, *Toepasselijkheid van algemene voorwaarden*, Deventer: Kluwer 2007.

Ook is art. 6:232 BW van belang op grond waarvan een wederpartij ook aan de algemene voorwaarden gebonden is waarvan de gebruiker wist dat zij deze niet kende. Een voorbeeld waarin een exoneratiebeding geacht wordt niet tussen partijen te gelden omdat deze niet is aanvaard waardoor het geen deel uitmaakt van de rechtsverhouding tussen partijen, wordt gevonden in de uitspraak van Hof Arnhem van 11 oktober 2005. Daarin gaat het om een ongeval met een gehuurde huifkar met een fjordenpaard ervoor. Het hof oordeelt dat een exoneratie die op een geplastificeerd A4-tje op de staldeur was aangebracht geen onderdeel van de rechtsverhouding tussen partijen uitmaakt. De exoneratie is door de wederpartij niet gezien en is ook niet op een andere manier aan haar kenbaar gemaakt - Hof Arnhem 11 oktober 2005, NJ 2006, 450; zie ook een voorbeeld in een uitspraak van de Voorzieningenrechter Rechtbank Dordrecht van 10 juni 2004, LJN AP1331: bij deelname aan zogenoemde polder-sport was aan de deelnemer die letsel had opgelopen niet de folder overhandigd waarin het exoneratiebeding was opgenomen waardoor de wederpartij volgens de rechtbank niet gebonden is aan de algemene voorwaarden. Daarnaast bestaat na aanvaarding van de algemene voorwaarden door partijen voor de wederpartij de vernietigingsgrond van art. 6:233 sub b BW. Op grond van dit artikel heeft de wederpartij de mogelijkheid om de algemene voorwaarden te vernietigen indien de wederpartij niet voldoende mogelijkheid heeft gehad om van de inhoud daarvan kennis te nemen. Art. 6:234 BW bepaalt dat deze mogelijkheid onder andere is geboden indien de

algemene voorwaarden “bij of voor het sluiten van de overeenkomst” ter hand zijn gesteld - Art. 233 sub b juncto art. 6:234 sub a en b BW.

Ten aanzien van de inhoudelijke toetsing van het exoneratiebeding geldt dat daarvoor verschillende toetsingsgronden bestaan waarop door de wederpartij een beroep kan worden gedaan, dan wel die ambtshalve door de rechter kunnen worden toegepast.

- Ten eerste kan de nietigheid van een exoneratieclausule worden ingeroepen indien dit beding in strijd is met goede zeden of de openbare orde op grond van art. 3:40 BW. Aangenomen wordt dat een beding dat de uitsluiting van schade als gevolg van opzet of bewuste roekeloosheid regelt, nietig is. De tendens in de jurisprudentie is dat een algemene exoneratieclausule niet nietig is maar buiten toepassing blijft in het geval er sprake is van bewuste roekeloosheid en opzet - T. H. M. Van Wechem en J. G. J. Rinkes, “Toepasselijke normering bij het toetsen van exoneraties voor letselschade”, *AV&S 2002*, 178; HR 12 december 1997, NJ 1998, 208 - zie hierna.

- Ten tweede kan de inhoudelijke toetsing van een exoneratieclausule worden getoetst aan de algemene regel dat een tussen partijen als gevolg van een overeenkomst geldende regel niet van toepassing is voor zover dit in de gegeven omstandigheden van het geval naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is - Art. 6:248 lid 2: HR 19 mei 1967, NJ 1967, 261 (Saladin/HBU); en HR 15 oktober 2004, NJ 2005, 141, waarin wordt geoordeeld dat voor een beroep op het buiten toepassing laten van een regel tussen partijen geen grond bestaat indien die regel in strijd is met de redelijkheid en billijkheid. Daarvoor is vereist dat dit beroep in de omstandigheden van het geval naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

De vraag of een exoneratieclausule naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, is afhankelijk van de waardering van een tal van omstandigheden en gezichtspunten die in de jurisprudentie zijn ontwikkeld. Het gaat hierbij om onder andere: de zwaarte van de schuld, mede in verband met de aard en de ernst van de bij enige gedraging betrokken belangen, de aard en de verdere inhoud van de overeenkomst waarin het beding in voorkomt, de maatschappelijke positie en de onderlinge verhouding van partijen, de wijze waarop het beding tot stand is gekomen, de mate waarin de wederpartij zich van de strekking bewust is geweest (Saladin/HBU).

Welke omstandigheden van belang zijn bij de beoordeling, is in latere feitelijke jurisprudentie uitgewerkt. Het gaat om onder andere: de verzekerbaarheid van het risico, de wanverhouding vergaande exoneratie/grote schade - Hof Arnhem 10 november 1998, NJ 2002, 264 (SSM/Faber) - en de kwaliteit van de exoneratietekst - HR 25 november 2005, NJ 2007, 141.

Voorts volgt uit jurisprudentie van de Hoge Raad de algemene regel dat - afgezien van de toets of de uitvoering van de exoneratie gelet op de omstandigheden geoorloofd is - de toepassing van een exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is indien de schade te wijten is aan opzet of aan bewuste roekeloosheid - HR 12 december 1997, NJ 1998, 208; HR 4 februari 2000, NJ 2000, 429; en HR 5 januari 2001, NJ 2001, 391 en 392.

- Ten derde is de rechterlijke controle en inhoudelijke toetsing uit afdeling 6.5.3 BW van toepassing op de algemene voorwaarden opgenomen in een overeenkomst tussen een consument en een bedrijf. Deze afdeling biedt bijzondere bescherming aan consumenten en ook wel ‘kleine ondernemers’ tegen het gebruik van onredelijk bezwarende bedingen in algemene voorwaarden. Art. 6:233 sub a BW uit deze afdeling is een vernietigingsgrond voor bedingen die onredelijk bezwarend zijn. Een beding is volgens art. 6:233 sub a BW vernietigbaar in het geval dit gelet op de aard en de inhoud van de overeenkomst, de wijze waarop de voorwaarden zijn tot stand gekomen, de wederzijdse kenbare belangen van partijen en overige omstandigheden van het geval onredelijk bezwarend is voor de wederpartij. Hiermee wordt dus getoetst aan een open norm. De open norm wordt ingevuld door de ‘zwarte’ en ‘grijze’ lijst van art. 6:236 BW en 6:237 BW. Art. 6:236 BW bepaalt in welke gevallen een beding onredelijk bezwarend is en art. 6:237 BW bepaalt in welke gevallen een beding vermoed wordt onredelijk bezwarend te zijn. Volgens art. 6:237 sub f wordt een beding “dat de gebruiker of een derde geheel of gedeeltelijk bevrijdt van een wettelijke verplichting tot schadevergoeding” (met andere woorden een exoneratieclausule) vermoed onredelijk bezwarend te zijn. De gebruiker van de algemene voorwaarden kan door middel van het leveren van tegenbewijs het vermoeden van onredelijk bezwarendheid weerleggen.

Bij toetsing van exoneratieclausules aan de maatstaf van art. 6:248 lid 2 BW zullen ook omstandigheden worden betrokken die zich na het moment van sluiten van de overeenkomst hebben voorgedaan. Deze omstandigheden worden niet meegenomen bij een toetsing aan de hand van art. 6:233 sub a BW. Een ander verschil tussen de verschillende toetsingsgronden is dat wanneer een beroep op de vernietigingsgrond van art. 6:233 BW achterwege blijft, de rechter ambtshalve een exoneratieclausule buiten toepassing kan laten op grond van art. 3:40 BW of art. 6:248 lid 2 BW. Een beding in strijd met de openbare orde en goede zeden is van rechtswege nietig. Ook de redelijkheid en billijkheid hebben van rechtswege hun werking en de rechter kan deze werking ambtshalve constateren en doorvoeren - Zie HR 14 juni 2002, NJ 2003, 112 (m.nt. JH), zie annotatie onder 4 en ook conclusie van A-G Langemeijer sub 2.15.

De vraag rijst nu hoe de inhoudelijke toetsing op basis van de algemene regel van 6:248 lid 2 BW en de toetsing op basis van afdeling 6.5.3 zich tot elkaar verhouden. De Hoge Raad heeft deze vraag beantwoord door te oordelen dat indien de bescherming van beide bepalingen kan worden ingeroepen met betrekking tot hetzelfde feitencomplex, de gerechtigde kan kiezen op welke rechtsgrond hij zich baseert dan wel welke rechtgevolgen hij wenst in te roepen - HR 14 juni 2002, NJ 2003, 112 (Bramer/Colpro). Om een beeld te krijgen hoe de besproken toetsingsgronden in de jurisprudentie worden toegepast, bespreek ik hieronder een aantal uitspraken waarin exonerationclausules worden beoordeeld aan de hand van deze toetsingsgronden.

Jurisprudentie

In een uitspraak van de Hoge Raad van 25 november 2005 - HR 25 november 2005, NJ 2007, 141 - wordt getoetst of een algemene exoneration al dan niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Het gaat in deze zaak om een vrouw die als deelnemer aan een beginnerscursus skeeleren ten val is gekomen. Zij droeg tijdens de skeelercursus geen valhelm. Als gevolg van de val heeft zij hersenletsel opgelopen waaraan zij is overleden. De sportschool Eurosportief, die de beginnerscursus organiseerde, is door de weduwnaar van de vrouw aangesproken tot schadevergoeding op grond van art. 6:108 BW wegens onrechtmatig handelen door de cursiste niet dringend te adviseren een valhelm te dragen. Het hof oordeelt dat Eurosportief aansprakelijk is, omdat zij tekortgeschoten is in de op haar rustende zorgvuldigheidsverplichting om de cursisten dringend te adviseren een valhelm te dragen. Eurosportief heeft aangevoerd dat zij bevrijd is van haar wettelijke verplichting tot schadevergoeding, omdat op het inschrijfformulier vermeld staat dat deelname voor eigen rekening en risico is. Het hof oordeelt dat Eurosportief in beginsel wel een beroep op de exoneration toekomt, maar dat deze bepaling in dit geval als naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is en buiten toepassing moet blijven. Het hof oordeelt “ (...) *het was een kleine moeite geweest voor Eurosportief om de cursisten te behoeden voor ernstig hoofdletsel, met buitengewoon ernstige gevolgen, zoals zich heeft voorgedaan. Daarbij komt dat*

1. *Eurosportief een professionele organisator van skeelercursussen is die in die hoedanigheid geacht moet worden beter op de hoogte te zijn van de gevaren van het skeeleren dan iemand die voor het eerst een skeelercursus volgt. Mede gelet daarop en*
2. *de buitengewoon ernstige gevolgen van het ongeval,*
3. *de aard en de ernst van het verwijt dat Eurosportief treft en*
4. *de omstandigheid dat Eurosportief tegen aansprakelijkheid is verzekerd, moet geoordeeld worden dat de contractuele uitsluiting van aansprakelijkheid als naar maat-*

staven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar, buiten toepassing moet blijven. Daar komt nog bij
5. *dat het eenzijdig door Eurosportief opgestelde beding onduidelijk is, omdat daaruit niet blijkt dat het ook geschreven is voor ernstige schade-soorten als bedoeld in art. 6:108 BW. (nummering schrijver)”*

In het cassatiemiddel dat tegen deze overweging van het hof door Eurosportief is ingesteld wordt aangevoerd dat het hof door te overwegen dat het exonerationbeding onduidelijk is (zie overweging onder 5) hiermee te zware eisen heeft gesteld aan de inhoud van een exoneration in het zeer eenvoudige type overeenkomst dat hier aan de orde is. Volgens de Hoge Raad heeft het hof deze overweging ten grondslag mogen leggen aan zijn oordeel dat het beroep in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De Hoge Raad overweegt dat de overweging van het hof zo moet worden begrepen dat “*de onduidelijkheid slechts daarin is gelegen, dat de woorden “Deelname is voor eigen rekening en risico” de ondertekenaar van het inschrijfformulier onvoldoende inscherpen dat die tekst er ook toe strekt aansprakelijkheid uit te sluiten voor de meer ernstige tot zeer ernstige vormen van schade die zich bij het skeeleren kunnen voordoen.”*

In een uitspraak van de Hoge Raad - HR 22 juni 2007, LJN BA 3032 - ging het ook om de vraag of een algemene exoneration die was opgenomen in de folder die in het kader van een cursus menlessen was uitgebracht, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Een deelnemer aan de cursus had letsel schade opgelopen tijdens het volgen van deze mencursus. De rechtbank heeft de vordering tot schadevergoeding ingesteld door de deelnemer van de cursus afgewezen, omdat de exploitant en tevens instructeur van de menlessen een beroep op deze algemene exonerationclausule toekomt. Volgens de rechtbank was er namelijk geen sprake van opzet of bewuste roekeloosheid aan de zijde van de exploitant c.q. instructeur. Een beroep van de deelnemer op de vernietigingsgrond van art. 6:233 BW juncto 6:237 sub f BW slaagt in deze zaak niet, omdat deze zich te laat heeft beroepen op deze toetsings- c.q. vernietigingsgrond. Het verschil in uitkomst tussen het arrest betreffende de skeelercursus en het arrest inzake de mencursus is naar mijn mening opvallend. In deze arresten was sprake van dezelfde toetsing. Toch wordt in het arrest betreffende de skeelercursus door Hof Arnhem een uitvoerige omstandighedentoets aangelegd, terwijl in het arrest inzake de mencursus door de Rechtbank Leeuwarden - bevestigd door het Hof Leeuwarden - alleen wordt onderzocht of sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid waarbij de overige omstandigheden niet in de toetsing worden betrokken. Naar mijn mening had de toetsing in dit laatste arrest ambtshalve kunnen worden uitgebreid tot een omstandighedentoets.

De jurisprudentie kent voorts tal van voorbeelden waarin een manege een beroep doet op een exoneratiebeding ter uitsluiting van aansprakelijkheid voor overlijdens- en letselschade. In twee procedures betreffende een val van een cursiste tijdens een paardrijles, enerzijds de procedure tussen de ziektekostenverzekeraar van de cursiste en de manege anderzijds de procedure tussen de manege en de cursiste zelf, wordt het in de algemene voorwaarden van de paardrijlesovereenkomst opgenomen exoneratiebeding dat ziet op volledige exoneratie van aansprakelijkheid, getoetst aan de maatstaf van art. 6:233 sub a BW en art. 6:237 sub f BW. De manege heeft als tegenbewijs tegen het vermoeden van onredelijk bezwarendheid van het exoneratiebeding aangevoerd dat gedragingen van paarden onvoorspelbaar zijn en dat leerlingen ermee bekend zijn dat paardrijden op zichzelf niet ongevaarlijk is. De Rechtbank Arnhem alsook het Hof Arnhem oordelen “ (...) Hiermee zijn onvoldoende feiten en omstandigheden gesteld om het wettelijke vermoeden weg te nemen. Het hof oordeelt dat hierbij ook van belang is dat de manege het exoneratiebeding eenzijdig heeft opgesteld en dat de cursiste zich bij het tekenen van het inschrijfformulier niet bewust is geweest van de strekking van het exoneratiebeding.” - Hof Arnhem 17 juni 2003, NJ 2005, 135.

Een algemene exoneratie die op drie zichtbare plaatsen is opgehangen in een manege wordt door de Rechtbank Rotterdam onredelijk bezwarend geacht op basis van art. 6:233 sub b juncto art. 6:237 sub f, omdat:

1. het gaat om een eenzijdige exoneratie waarmee ruiters, die voordat zij op de manege arriveerden een afspraak voor een paardrijles hadden gemaakt, pas werden geconfronteerd bij aankomst in de manege door middel van een bord
2. het gaat om een groep ruiters die eenmalig gebruik maakten van de manege dus niet om doorgewinterde manegebezoekers of ruiters
3. het niet vaststaat dat het om onverzekerbare risico's gaat - Rechtbank Rotterdam 17 maart 2004, NJF 2004, 339, zie r.o. 3.19.

Het feit dat de manege een eenmanszaak betrof en dat de instructrice zonder vergoeding paardrijles gaf, wordt door de rechtbank niet meegenomen in zijn oordeel. Het levert in ieder geval niet op dat de manege gerechtvaardigd een beroep op de exoneratie mag doen. Zie voor afwijzing van een beroep op exoneratie door een manege ook Hof Arnhem 11 mei 2004 waarin ook de onduidelijkheid van de exoneratietekst een rol speelt bij de beoordeling op grond van art. 6:233 sub b juncto 6:237 sub f - Hof Arnhem 11 mei 2004, NJ 2004, 664; ook in Hof Arnhem 17 februari 2004, NJ 2005, 106 wordt geoordeeld dat gegeven de omstandigheden van het geval niet geoordeeld kan worden dat de gehanteerde exoneratiebedingen niet onredelijk bezwarend zijn.

In een uitspraak van de Rechtbank Rotterdam - 27 januari 2000, S&S 2002, 68 - is sprake van één van de schaarse gevallen waarin ondanks een beroep van de wederpartij op de onredelijke bezwarendheid van de exoneratie die ziet op een volledige uitsluiting een beroep op een exoneratie (Vgl. art. 6:237 sub f BW), toch sprake is van een geslaagd beroep op de exoneratie. De exoneratie is opgenomen in het inschrijfformulier voor de deelname aan een vlucht met een parapent. Daarin staat dat een cursist op geen enkele manier Paragliding Holland aansprakelijk zal stellen. Een cursiste die letselschade heeft opgelopen door een ongeval tijdens een vlucht met een parapent eist schadevergoeding van Paragliding Holland. Paragliding Holland doet in zijn verweer tegen de vordering een beroep op de exoneratie. De cursiste beroept zich op de onredelijke bezwarendheid van de exoneratie. De rechtbank is op grond van de waardering van de omstandigheden van het geval van oordeel dat het beroep van Paragliding Holland op de exoneratieclausule niet in strijd is met de goede trouw. De rechtbank oordeelt:

- (1) “De prijs van NLG 125 staat in een wanverhouding tot de schade die kan ontstaan door de aan het parapenten voor cursisten verbonden risico's.
- (2) Deze risico's zijn niet te verzekeren voor gedaagde.
- (3) Eiseres heeft voorafgaand aan deelname van de cursus kennisgenomen van de clausule en had zich moeten realiseren dat aansprakelijkheid van gedaagde voor schade van cursisten een probleem zou zijn.
- (4) Eiseres heeft als consument een beschermenswaardige positie voor wat betreft het gebruik van exoneratieclausules als de onderhavige, maar gedaagde drijft het bedrijf in de vorm van een eenmanszaak. In zoverre verkeert ook hij, gelet op de onverzekerbaarheid van het betreffende risico, in een kwetsbare positie.
- (5) Voor zowel eiseres als gedaagde geldt van algemene bekendheid is dat aan een sport als parapenten het risico van het ontstaan van letselschade verbonden is.”

Ten slotte is het van belang om de uitspraak van het Hof Arnhem te bespreken waarin wordt getoetst of een exoneratie die is overeengekomen bij een skeelerwedstrijd tussen de organisatie van de wedstrijd en een deelnemer onredelijk bezwarend was op grond van art. 6:233 juncto 6:237 sub f BW - Hof Arnhem 10 november 1998, VR 1999, 157.

Tussen de deelnemer en de organisator van de skeelertocht is een overeenkomst tot stand gekomen op basis waarvan de deelnemer een rijderslicentie heeft verkregen. Op de overeenkomst is het reglement voor de skeelersport van toepassing waarin een exoneratieclausule is opgenomen. Tijdens de skeelerwedstrijd is de deelnemer tegen een boom gebotst waardoor hij ernstig letsel heeft opgelopen. De deelnemer heeft een beroep op de vernietigbaarheid van de exoneratieclausule gedaan. Ter weerlegging

van het vermoeden van onredelijk bezwarendheid heeft de organisatie verschillende omstandigheden aangevoerd. Het hof oordeelt uiteindelijk dat de organisatie hiermee niet aangetoond heeft dat het beding niet onredelijk bezwarend is, voor zover de aansprakelijkheid door verzekering is of redelijkerwijs kan worden gedekt. Geoordeeld wordt dat voor zover de aansprakelijkheid meer bedraagt dan een miljoen gulden, de exoneratieclausule naar het oordeel van het hof niet onredelijk bezwarend is. De organisatie is immers verzekerd tegen aansprakelijkheid voor een miljoen gulden. Het deel van de schade dat uitstijgt boven het bedrag van een miljoen gulden hoeft de organisatie niet te vergoeden. Dit betekent dat het hof oordeelt dat de exoneratie slechts onredelijk bezwarend is voor zover de gebruiker van de algemene voorwaarden is verzekerd tegen de geleden schade of zich kon verzekeren tegen de geleden schade. Het hof motiveert haar oordeel door te overwegen dat *“de organisatie een rechtens te respecteren belang heeft bij een beperking van haar aansprakelijkheid voor zover deze niet door een verzekering is of redelijkerwijs kan worden gedekt.”*

Conclusie

Van Wechem en Rinkes verdedigen de stelling dat exonereren voor letselschade ten opzichte van consumenten op voorhand niet mag worden toegestaan - T. H. M. van Wechem en J. G. J. Rinkes, “Toepasselijke normering bij het toetsen van exoneraties voor letselschade”, AV&S 2002, 178.

Het systeem moet volgens hen worden gebaseerd op het principe *“niet exonereren voor letsel- en overlijdensschade”* in plaats van het nu geldende regime van *“in beginsel wel, tenzij”*. Van Wechem en Rinkes verwijzen ter ondersteuning van hun standpunt naar nieuwe regelgeving waarin in de regels over de geneeskundige behandelingsovereenkomst een verbod is opgenomen de aansprakelijkheid van de hulppersoon uit te sluiten en in de regels betreffende de reisovereenkomst een verbod is opgenomen de aansprakelijkheid van de reisorganisator voor schade veroorzaakt door dood of letsel uit te sluiten. Zij kunnen niet achterhalen wat de visie van de wetgever is op het vraagstuk of uitsluiting voor overlijdens- en letselschade moet worden verboden. Ter ondersteuning van dit standpunt kan ook nog worden verwezen naar Europese regelgeving. De Europese richtlijn uit 1993 betreffende ‘oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten’ bepaalt dat aan oneerlijke bedingen bij overeenkomsten geen werking toekomt. Op de bijlage bij de richtlijn staat in de indicatieve

en niet-uitputtende lijst van oneerlijke bedingen (volgens art. 3 lid 3 van deze richtlijn) onder a: *“Bedingen die tot doel of tot gevolg hebben de wettelijke aansprakelijkheid van de verkoper uit te sluiten of te beperken bij overlijden of lichamelijk letsel van de consument ten gevolge van een doen of nalaten van de verkoper.”*

Echter geconcludeerd kan worden dat volgens de stand van de jurisprudentie en de literatuur moet worden uitgegaan van het beginsel dat een exoneratiebeding wel mag worden opgenomen, tenzij dat beding ongeoorloofd is doordat dit in strijd is met de openbare orde of naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid buiten toepassing moet blijven of onredelijk bezwarend is - Zie ook conclusie in T. H. M. van Wechem en J. G. J. Rinkes, “Toepasselijke normering bij het toetsen van exoneraties voor letselschade”, AV&S 2002, 178.

Aangezien bij uitsluiting van overlijdens- en letselschade van consumenten c.q. deelnemers de omstandigheden als de hoedanigheid van partijen, de mate waarin de wederpartij bewust is van het beding en de verzekerbaarheid van het risico, voor belangrijke mate de uitkomst van de toetsing bepalen, moet worden geconcludeerd dat er vaak sprake is van een ongeoorloofde exoneratie. In de praktijk gaat het namelijk om een overeenkomst die met een ondernemer is gesloten die vaak een deskundige partij is en die vaak de mogelijkheid heeft om voorkomende risico's te verzekeren. Ook geldt dat de ondernemers niet vaak de deelnemers bewust maken van de betekenis van de volledige uitsluiting van aansprakelijkheid. Voorts moet nog worden opgemerkt dat de aard van de schade een beroep op een exoneratiebeding snel ongeoorloofd maakt. Uit de jurisprudentie wordt niet duidelijk wat verstaan wordt onder een duidelijke exoneratietekst, maar een korte algemene uitsluiting is in veel gevallen onduidelijk en vaak onredelijk - HR 25 november 2005, NJ 2007, 141; zie annotatie van C. J. H. Brunner onder dit arrest. Hierbij komt nog dat in het geval een beroep wordt gedaan op de vernietigingsgrond van art. 6:233 BW juncto 6:237 sub f BW de gebruiker (en bij aansprakelijkheidsrisico's veelal diens AVB-verzekeraar) het tegenbewijs dat nodig is om het vermoeden van onredelijk bezwarendheid te ontzenuwen, niet gemakkelijk te leveren is - B. Wessels, R. H. C. Jongeneel en M. L. Hendrikse, *Algemene voorwaarden*, Deventer: Kluwer 2006, p. 290. Voor aansprakelijkheidsverzekeraars geldt dus dat zij bij overlijdens- en letselschade niet snel een beroep op een exoneratieclausule zullen kunnen doen.

Eerste jaargang leergang Middelzwaar letsel (MzL) opleiding tot behandelaar afgerond

Op 27 juni 2007 vond de diploma-uitreiking plaats aan de eerste groepen van behandelaars die de opleiding MzL bij OSR Juridische Opleidingen (OSR) hebben gevolgd. Maar liefst 28 behandelaars - 87 % van de cursisten - ontvingen het diploma uit handen van de projectleider van de leergang, Irma van Willegen.

De opleiding MzL vormt een onderdeel van de PIV opleidingsplattegrond en is door OSR in nauwe samenwerking met het PIV ontwikkeld. De opleiding is competentie gericht. Dat wil zeggen dat niet slechts kennisoverdracht plaats vindt, maar dat ook getraind wordt op vaardigheden. Vaardigheden met betrekking tot het samenstellen van een dossier, oordeelsvorming en communicatieve vaardigheden.

Bij de uitreiking waren naast een aantal docenten ook enkele van de mentoren aanwezig. De mentor speelt naast de docenten een belangrijke rol bij de opleiding. Een men-

tor is bij voorkeur een niet leidinggevende senior schadebehandelaar. Hij is voor de individuele cursist niet slechts een vraagbaak maar hij is actief in de begeleiding bij huiswerk- en praktijkopdrachten en geeft de cursist regelmatig feedback op de persoonlijke ontwikkeling zowel op het gebied van kennis als van de vaardigheden.

Bij de uitreiking van de diploma's vergeleek de basisdocent Gerrit Hulsbergen de opleiding met een wandeltocht over geaccidenteerd terrein, die met menige zweetdruppel gepaard ging. Gegeven het feit dat de opleiding uit vier modules bestaat, dringt zich bij mij de vergelijking met een vierdaagse op waarbij ook de nodige inspanning en doorzettingsvermogen een vereiste is, maar waar niet beïnvloedbare externe factoren desondanks een goed einde kunnen verhinderen. De begeleiding door Irma van Willegen heeft er bij de opleiding echter voor gezorgd dat alle hobbels konden worden gladgestreken en de cursus

vervolg van pagina 21

kon worden afgerond met een groot aantal geslaagden. Ondanks het feit dat de cursus in september 2006 van start ging werd er al gewerkt aan de hand van de Gedragscode Behandeling Letselschade (GBL). Het maken van behandelplannen, een correcte bejegening van de betrokken partijen onder meer door het onderhandelen

op basis van de Harvard methode maakten daarom een wezenlijk deel uit van de opleiding. Concluderend stel ik dat deze behandelaars een zware opleiding met goed gevolg hebben afgelegd, 'GBL *proof*' zijn en in dat kader ook nog een missietaak hebben. Ook vanaf deze plaats feliciteer ik de geslaagden van harte.

Agenda

Kluwer

11-10-2007: AV&S congres Verzekering en de vergoeding van massaschade, Hilton Rotterdam

Dagvoorzitter

- Prof. mr. Ton Hartlief - Hoogleraar burgerlijk recht, Universiteit Maastricht

Sprekers

- Prof. mr. Niels Frenk, - Raadadviseur bij de Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie; bijzonder hoogleraar aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht, Vrije Universiteit Amsterdam

Mr. Arnold Croiset van Uchelen - Advocaat en partner Allen & Overy Advocaten Amsterdam

Prof. mr. Han Wansink - Bijzonder hoogleraar verzekeringsrecht Erasmus Universiteit Rotterdam; Universiteit Leiden

Mr. Willem Hengeveld - Advocaat en partner Houthoff Buruma Rotterdam

Info: 0570-673568;0570-691555 (fax);www.kluwer.nl/opleidingen;opleidingen@kluwer.nl

Vermande Studiedagen

18-10-2007/15-11-2007: Verdiepingscursus Letselschade, Hotel Lapershoek, Hilversum

Sprekers:

- Mr. Wout van Veen - Advocaat bij Wout van Veen Advocaten Utrecht

- Mr. Georgette Kuntz re FUEDI-ELAE - Groot Expertisebureau Papendrecht

- Rini Withagen re FUEDI-ELAE - Directeur Groot Expertisebureau Papendrecht; voorzitter Branchebestuur Personenschade, Lid SKL

- mr. Jaap Sap - Vicepresident Rechtbank Rotterdam; vicepresident inhoudelijk adviseur Rechtbank Utrecht

- Drs. Jan van Duinkerken, arts - Medisch adviseur Veduma Medisch Adviseurs Zaltbommel

- Mr. Maarten Tromp - Advocaat en mediator Tromp Advocaten Rotterdam

- Mr. Michel de Ridder - Advocaat KBS Advocaten Utrecht

Info: 070-3789961;d.vereecken@vermande.nl

KSU Studie

23-10-2007: Praktijkmiddag Medische Aansprakelijkheid, NH Atlanta, Rotterdam

Docenten:

- Mr. E. J. C. de Jong

- Mr. E. J. Wervelman

06-11-2007: Praktijkmiddag WMO en de personenschadepraktijk, De Industriële Grote Club, Amsterdam

Docenten:

- Mr. A. V. T. de Bie,

- Mr. M. F. Vermaat

20-11-2007: Clubseminar Normering in de Personenschadepraktijk, De Industriële Groote Club, Amsterdam

Docenten:

- Mr. F. Th. Kremer

- Drs. J. Smit

- Mr. H. W. P. B. Taminiau

- Mr. W. S. de Vries

- Mr. G. H. J. Hulsbergen re mediator

- V. Peute

11-12-2007: Praktijkmiddag Tactisch procederen voor de letselschadepraktijk, NH Atlanta Rotterdam

Docenten:

- Mr. R. H. J. Wildenburg

- Mr. R. C. de Graaf

Info: <http://ksustudie.nl>

DECA Schulungsseminare, Münster, Duitsland

13-03-2008, Symposium Letsel van de bovenste en onderste extremiteit - Deel 1: bovenste extremiteit, Carlton President, Utrecht

20-10-2008, Symposium Letsel van de bovenste en onderste extremiteit - Deel 2: onderste extremiteit, Carlton President, Utrecht

Docenten:

- Prof. Dr. Med. W. H. M. Castro - Orthopädisches Forschungsinstitut (OFI) Düsseldorf

- Dr. J. J. Rondhuis - orthopedisch chirurg Isala Klinieken Zwolle

Info: +4925148449536;+4925148449537(fax);

info@schulungsseminare.de; www.schulungsseminare.de

Het PIV-Bulletin is een regelmatig verschijnende uitgave van de Stichting Personenschade Instituut van Verzekeraars. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

Redactiesecretaris

Mevrouw J. (Jenny) M. Polman, Stichting PIV
Postbus 93450
2509 AL Den Haag

Telefoon: 070 333 88 73

Telefax: 070 333 88 33

e-mail: j.polman@verzekeraars.nl

Website: www.stichtingpiv.nl

M.m.v. drs. P. (Peter) J.M. van Steen, tekstschrijver

Creatie & realisatie: Artmark BNO, Rijswijk

